

LEVÉLTÁR

A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIUM

XXXV-dik

ÉRTESÍTŐJE

az 1887/8-iki tanévről.

KÖZLI:

ZACHAR GUSZTÁV

e. i. igazgató.

RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓS SAJTÓJÁN.

1888.

A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIUM

XXXV-dik

ÉRTESÍTŐJE

az 1887/8-iki tanévről.

~~~~~
KÖZLI:

ZACHAR GUSZTÁV

e. i. igazgató.

RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓS SAJTÓJÁN.

1888.

I.

Hogyan tanítom én a latin nyelvet az V. osztályban?

(Praeparatio részlet.)

Nincs mindig oly szerencsés helyzetben a tanár, hogy kellő alappal bírjon a jó tehetségű tanítványokat vezethessen. Bármennyire törekedtek is az alsóbb osztályok tanárai a szükséges alapot megadni, sok nehézség gördül — kivált vegyes ajkú vidéken — a tanítás eredménye elé, teszem fel, az alsóbb osztályokban a tösgyökeres magyar gyermekek mellé, magyarul mit sem tudó, nagyszámu tót és német nyelvű fiú kerül; vagy egy osztályt az a szerencsétlenség üldöz, hogy tanár halála, áthelyezése stb. miatt a hány évig tanul, annyi tanártól részesül egy-ugyanazon tantárgy tanításában. — Az is megesik néha-néha, hogy egy-egy osztályból éppen a legjobb tanulók távoznak el a tanár vagy az iskola hibáján kívül, p. az atya másutt kapott hivatalt, s kénytelen-kelletlen magával viszi tanuló fiát is; más gyermeknek meg szülei különben alapos ok nélkül vagy talán szerencse kísértés végett megváltoztatják az iskolát vagy — Isten a megmondhatója — miféle okok miatt egy osztály képe, mire az ötödiket megkezdi, egészen más alakot ölt. Nem csoda aztán, ha salaktól megtisztított, megrostált, szemenszedett tanítványok helyett egyetlen jobb eszű növendék sincs az ötödikben, és néhány szorgalmas és jóakarátú, bár szintén kevés képességű fiú kivül a nagyobb rész feltűnő gyöngeségben leledzik. Hozzá járulhat még, hogy a tanulók különböző rendszerben tanulták az alaktant, más és más műkifejezésekkel az ígeidőket, ismét más alapon a mondattant. Ily körülmények közt az V. osztályba fölkerülve, s több felől összeverődve, vajmi nehezen boldogulnak a szegény múzsafiak. Ez esetben bizony szerfölött nehéz föladat sulyosodik a tanítóra, hogy az alak- és mondattani hiányok kipótlása, a stilisztikai ismeretek kibővítése, újabbak szerzése mellett az eddigi sok-

féle tanulás után egyöntetű s összehangzó eredményt érhessen el tanítványaival, s a miniszteri Utasítás szellemében működve, az év végére a tananyagot is becsülettel és jó eredménnyel végezhesse be.

Jelen alkalommal egy praeparatióm nyomán azt ohajtom megmutatni, miként járok el egy ilyen gyöngye osztályban a latin nyelv tanításánál. Azt hiszem, kevés újat mondok, vagy talán semmit, mind a mellett jóakarattal és egyszerűséggel alkalmazott tanításmódot, — ha egyébért nem is. legalább leendő tanítványaim kedvéért — közölni nem tartom helytelennek.

Czélül tűztem ki Sextus Propertius IV. 2. számú költeményének megtanítását. (A tanulók kezében Pirchala Anthologia Latinája, Simonyi Szókönyve meg Bartal-Malmsi Mondattana van.) Lássuk a tanítást óráról órára:

I-ső óra:

Először fölolvastatom a költeményt pontonként. Egy-egy pontnál megállapodva, az ismeretlen alakú vagy jelentésű szavakkal jövőnk tisztába, még pedig úgy, hogy egyenként kérdezem az egész pont alatt előforduló szók felől a tanulókat, a már talán előjött vagy könnyebben fölismerhető szó alakját és jelentését inkább gyöngébb növendéktől, ismeretlennek vélt vagy ritkábban előjövő szót erősebb fiútól, s mindenkit figyelmeztetek, hogy a mely szónak alakját, nemét, a verbo-ját vagy jelentését, vagy azt, hogy minő beszédrész? nem tudja, kérdezze jeladással, s ha egy más fiú, vagy én megmondottam, írja le, s a jövő órára tanulja meg. — Megesik, hogy némely fiú, bár a szót nem tudja, nem jelentkezik; ilyenkor, ha nem látom jegyezni, megkérdem az illető szó felől. A szóknak füzetbe jegyzését a következő módon kívánom: Orpheus, i 2. (mint-hogy szótáraink legnagyobb része is így van szerkesztve:) *deleñire*, (lenis, e) *ferus*, a. um. *conciēre* v. *conciēre* (ciēre v. cīre)*) *agitāre* (agere), *coñre* (ñre) *rorāre* (ros, roris), *flectēre*, *fuleñre*, *eburneus*, *eburnus*, a. um. (ebur), *aequāre* (aequus, a.) *pomarium*, ii (pōmum, pōmus), *fortunatus*, a. um. (fortuna, fors.)

Olyan szónak, melyet egy fiú sem tud jól megmondani, vagy

*) A szó elröpül, az írás megmarad; épen ezért megkívánom, hogy a fiú ne a szövegben előjövő alakban írja le az igét, hanem a mint az infinitivusa van, tehát: *conciēre* vagy *conciēre*, *fuleñre*, (nem pedig *conciēta*, *fulta*;) mert a jelen esetben is, ha nem az infinitivust írná le, a hallott szót elfeledve, otthon a szöszedésnél még abba a tévedésbe is eshetnék, hogy — *probatum est* — a szöveg *conciēta*-ját így szedné ki: *conciētare*, a mi természetesen zavart idézne elő.

épen nem tudhat, magam mondom meg az alakját s első jelentését. Tévedés elkerülése végett a hasonlóan vagy épen úgy hangzó szókuál a növendéket a leírásuál vigyázatra intem, így: *monimentum* a *monēre*-ből származik, de *munimentum* a *munēre*-ből és *momentum* a *movēre*-ből.**)

Ekként az első órán megállapítjuk az ismeretlen szók alakját, beszédrészi mivoltát, a főnévnek nemét, a melléknévnek végzetét (3, 2, vagy 1 végű-e?) az igének infinitivusát, s mindennek a jelentését, a kérdést persze az egész osztály kapja, s csak a föltevése után szólítom meg a jelentkezőt. Mivel azonban a szóban forgó kis költeményt apró összefüggő részecskékre osztani alig lehet, a szók megismertetésében addig haladok, míg az idő engedi, közbe-közbe egy pár szónak az etymológiáját kísérem meg elsorolni a fiúkkal, p. *lenis*, e. *leñiter*, *leñitas*, *leñre*, *deleñre*, *deleñimentum*. Ha a fiúk a kérdéses szónak etymonját nem tudják, így kérdezek rá: ki mondja meg ∇ ter képzővel a lenis szótól a határozót: *enyhén*, *szelíden*? (leniter) ∇ tas képzővel: *enyheség*, *szelidség*? (lenitas). i tövű (4. coniugatiojú) infinitivusraggal: *enyhíteni*? (leñre). Ezt de $\angle$ igekö.övel ellátva? (deleñre.) Ebből ∇ mentum képzővel egy főnevet hogyan alkotna, mely azt teszi: *enyhítő szer*? (deleñimentum.)

Azokban csinglingling, eltelt az óra. A következő órára hagyom néhány szó etymológiájának kikeresését, jelentésök megtanulását, p. *lenis*, *tenēre*, *lyra*, *ros*, *agēre*, *ñre*, *mīrus*, *verbum*, *equus*, *carmen*. (E szókat a szövegben velök alá is huzatom.)

Hogy a beszédrészek öntudatos ismeretét folyton ébren tartsam, az etymont így kerestetem ki:

1.) az egyes íge (tenēre, agēre, ñre) rokonságát, mert a mondatban legfontosabb az állítmány, ez pedig mindig íge.

2.) a főnévét: *lyra*, *equus*, *verbum*, *ros*, *carmen*.

***) Tapasztalásból merem állítani, hogy az efféle megjegyzés nagyon sokat ér, mert bizony a szegény tanuló sok kellemetlen utánjárástól mentjük meg ez által, s egy kis hiba miatt, mit ő nem is veszt észre, azt látva, hogy utánnézése sikertelen, talán kedvét is veszti! Vegyük csak e szót *auris*, hiszen ez lenet az *aurum*, ii, *aura*, ae, és *auris*, is, szók különféle esete. Tudom, hogy szörszálhasogató bíráló erre azt mondja: hát hiszen a mondatból kiokoskodhatja a diák, melyik szó az a három közül. Az am. de *ne* mindig kivált ha a gyöngye fölfogású ifjú még arra is gondol, hogy a latinon kívül még három más tantárgyra is kell készünie, leczkén meg nem volt — meglehet betegsége miatt s egy más társát meg nem ért rá megkérdeni: mit is csináltak a múlt órán a latinból?

3.) a melléknévét: mirus, lenis.

A 2. 3. sz. a. levő szók declinációját is nézegessék meg. (NB még most száutszándékkal mellőztem az összes ismeretlen szók kikerestetését alább kiderülő okból.)

2. óra :

Először is kikérdezem a mult órán hagyott leczkét a mondott sorrend szerint, aztán haladunk tovább az ismeretlen szók keresésében a jelzett módon. Ez épen még egy órába kerül e költeménynél, természetesen a felelők netalán hibás megjegyzéseit egy vagy más fiúval kiigazítatom, vagy oda illő kérdéssel rávezetem az osztályt a helyes feleletre. Óra vége felé így szólok a fiúkhoz: A következő órára az egész költeményből kikeresik az ismeretlen szókat, megtanulják a jelentésöket, a főnevek nemét, s azt is meg kell ám tudni mondani, minő alapszótól származik egyik-másik szó p. subducere, sub és ducere. Ki tudná megmondani, minő rendben szedjük ki a szókat, ha a beszédrészek fontosságát akarjuk szemünk előtt tartani? (Íge, főnév, melléknév stb.)

3. óra :

A szókat a beszédrészek csoportosítása szerint kikérdezem; az ígék a verboja*) után a főneveket s a mellézneveket.

Most átmegyek a hangtani változások megbeszélésére: Cithaeron (Κίθαρόν), Taenarius (Ταινάρων görög főnévtől), Phaeacus a Φαίηκος szótól, Musae (Μούσαι).

Lássák a görög α-nak a latinban ae felel meg. Delenisse: delenivisse. Coisse: cum és isse, illetve ivisse.

u: i; monumentum: monumentum, e: i; sustinuisse: sub és tenuisse. Calliopea (Καλλιόπη), Galatea (Γαλάτεια), Thracia vagy Thracia, Thracia a görög Θρηξ vagy Θράξ szótól.

a: i; excidet: ex és cadet. flexit: fleo + sit.

Most az előbbi órán hagyott szók declinációt mondatom el.

Aztán kérdezem: Orpheusnak hogyan van az accusativusa? (Orpheum) s most megmondom, hogy a szövegben görögös végzettel itt Orphea.

*) Jó volna, ha szótáraink ezután úgy volnának szerkesztve, hogy az a verbo-kat, miat a melyet a miniszteri Utasítás kíván s a melynek oly sok tanár a régi rendszer (laudo, avi, atum, are) megszokása miatt határozott ellensége — kellően feltüntetnék.

Költői többesek: ad tua carmina, mea verba, pomaria, Phaeacas silvas, choris meis, honores, pondera.

Ezután, hogy meggyőződjem, mennyire van emlékezetükben a coniugatio, — de gyakorlás kedvéért is — az igealakokat beszélgetjük meg: delenisse, coisse, sustinuisse; dicunt, ferunt, colit, aequant, rigat, stat, vacant, subducet. ruent. excidet; flexit; miremur, conceita, agitata, auratas (nincs igéje), ducti, imitata, victa, quaesitum; est fulta, es celebrata, rorantes, legenti; az alak, mód, idő, szám, személy kikérdezése után az első jelentést az illető alakban megmondatom a fiúkkal: delenisse; hogy megszeliidítette; dicunt: azt mondják. Mondok magyarul is néhány alakot, hogy tüstént fordítsák le latúra, így: majd megszeliidítem, szeliidíttünk vala, tiszteltétek, támasztották volna, öntözni kell, hogy olvasni fognak, csodálkozom, a ki olvas (part. férfúróról szólva), az olvasó leányoknak (puellis legentibus) stb. Ha csak egy fiúról is észreveszem, hogy ingadozik a coniugatio tudásában, szoros kötelességévé teszem, hogy bizonyos határidő alatt tanulja meg s annak fölmondására a kitűzött időben p. egy szombat d. u. jelentkezni tartozik. A coniugatio gyors begyakorlása után, mivel e költeményben az ígemódok használatára nézve semmi különösebb figyelemre méltó nincs, az óra vége felé azt mondom: még egyszer vizsgálják meg a névszókat a szövegben, minő casusban vannak. Megemlítem még a tanulóknak, hogy a casusokat ilyen rendben fogom a jövő leczkén kikérdezni: nom. voc. acc. gen. dat. abl. Ugyan ki mondja meg, miért használom e sorrendet? Ügyeljének a praepositiókra, melyek milyen casust kívánnak? A casusok közt az a, us, um végű szók dat. és abl. eseteire! Ugyan miért? Az a végű szók lehetnek egyes, nom. vagy abl. casusában is! Jussom eszökbe a distichon rövid és hosszú szótagot követelő természete, az is útba igazít. A semleges nemű szók nom. acc. voc. casusairól mit tudunk? A szövegből meg tudhatjuk, melyik esetben van a semleges nemű szó.

4. óra :

Számon kérve a hagyott leczkét, megnézegetjük az egyes casusokat, így:

1. Nom. Galatea flexit, turba puellarum colit, domus est mihi fulta, — nec camera eburna (est) inter trabes auratas, — nec mea Phaeacas aequant pomaria silvas, — non operosa rigat Marcius antra liquor, — at Musae (sunt mihi) comites, — carmina (sunt) cara legenti, defessa (est) Calliopea.

Az állítmánynyal az alanyra lehetőleg latinul kérdezek: *Quis flexit equos ad tua carmina?* (Galatea.) Tehát micsoda eset? (Nom.) Miért? (mert az alany mindig nominativusban szokott lenni.) Ahol az alany kikeresése nehézséget okozott, megkönnyítem előbb kérdéssel, vagy más szükséges szó hozzámoudásával: *nec camera* (est mihi) *eburna inter trabes aurates; Musae* (sunt mihi) *comites.*

Vizsgálódásunk közben rájövünk arra is, hogy a 17—20. versben egy állítmánynak (vacant) három alanya van, u. m. *sumptus pyramidum, domus Jovis, dives fortuna sepulcri Mausolei.* — a 21. versben pedig egy állítmánynak (subducet) két alanya van (aut *flamma*, aut *imber*). Ez esetben rávezetem őket a szabályra ekként: Ha több az alany, az állítmány melyik számban áll? A szabályt közösen meghatározva útalok megnézés végett a mondattan szakaszára. (BM. 40. §. 3. 4.)

Aztán van két vocativus is. Melyek azok? (Az egyik Polypheme) mutatja a mondatnak ez a kifejezése is: *ad tua carmina.* Mikor szoktuk használni a vocativust? (megszólításkor!) Tehát itt is megszólítás van. Melyik a másik megszólítás? (Fortunata.) Miből tudjuk ezt meg a fölkiáltó írásjegyen kívül? (*es celebrata.*) Hát még micsoda névmásból tudjuk meg, mint fentebb? (*formae tuae.*) Ha nem kapok talpra esett feleletet, a mint hogy sokszor bizony el is tévesztik — rávezetem őket ismét kérdésekkel: A Polyphemushoz intézett mondatban a vocativuson kívül minő szó mutatta a megszólítást? (*Ad tua carmina.*) Hát itt nem használ olyan névmást jelzőül?

Következik az acc. Lássuk most ezeket! Milyen mondatrész szokott lenni rendszeren az acc.? (Tárgy.) De van olyan acc. is, melyet praepositio vonzott abba a casusba. Most csak olyan accusativusról beszéljünk, a melyeket nem a praepositíók kivántak, s nem is annyira tárgyként szerepelnek, legalább magokban véve nem, hanem a szók valami különös ok miatt vannak accusativusban.

Nézzük csak! *Orphea delenisse dicunt, saxa coisse ferunt.* (Több jó fiú tudja, hogy ez acc. c. inf., de néhány bizony nem.) Ismételve megmagyarázom a gyöngébbek kedvéért, így: Mit mondanak? (*Orphea delenisse, saxa coisse.*) Minő mondatrészt kérdezünk: kit? mit? szóval. (Tárgyat.) Tehát az acc. c. inf. milyen mondatrésznek felel meg? (Tárgynak). Miként fordítjuk ezt le magyarra? (hogy *Orpheus megszélidítette*). A mellékmondat tehát milyen mondatrésznek felel meg? (Tárgyinak). Ha a jelentkező hibásan mondta, az esetre megmondatom egy másikkal, vagy ha

épen senki sem tudná megmondani, kérdésekkel rávezetem őket, hogy az acc. c. inf.-ban az acc. lesz az alany, az inf. lesz jelentő módú állítmány, s a mellékmondat kötőszava: *hogy*. A *hogy* kötőszós mondatban minő mondatrész lett az accusativusból? (alany), s az infinitivusból? (állítmány.) Lássák, van ám ilyen acc. c. inf.-féle szerkezet a magyarban is: borulni látom az eget, mozdulni látom a mezőt. (Arany „Keveháza.”) Csináljunk csak mindenikből két mondatot: (Látom, hogy az ég borul. Látom, hogy a mező mozdul.) Vajjon olyan szerkezetű-e ez a két mondat, mint ez: Szeretnék hat ökröt hajtani. Mit szeretnék? (Hat ökröt hajtani!) De mellékmondatban mondaná meg. (Szeretném, ha hat ökröt hajtának!) No lassa, míg egy mondat volt, addig is tárgy volt hat ökröt, s mikor két mondatot csináltunk, akkor is tárgy maradt a hat ökröt. Tehát itt nem acc. c. inf.-val van dolgunk. Miért? (Mert az acc. c. inf.-os szerkezetnek acc.-a egy alkotandó mondatnak mindég alanyává, ígéje pedig állítmányává lesz.)

Fordítsuk le hát még egyszer: *Orphea delenisse, saxa coisse.* Ilyen acc. c. inf.-os szerkezet sokszor fordul elő a latinban, különösen a mondást, érzést jelentő igék (*verba dicendi et sentiendi*) után, ilyenkor első sorban mindig tárgyi mondatfordíthatjuk le. Irja föl mindenki: BM. 69. §. sz., hogy utána nézhessen.

Ezentúl tehát az acc. c. inf.-t mindenki tárgyi mondatfordítsa le a *verba dicendi et sentiendi* mellett.

Cseppetek. Holuapra lecke az állítmány egyezése az alanynyal, a voc. használata s acc. c. inf. a BM. Mondattana idézett szakaszaiból is megnézve.

5. óra:

Leccke kikérdezése pár példával a tanult szabályokra p. Atyám, anyám és én sétálok. A vezér és közkatoná eselott. Barátom! hová mégysz? Szerencés leánykák, hallgassátok Propertius énekét! Tudom, hogy a fiú jól tanul. Azt mondják, hogy háború lesz.

De nézzünk más accusativust is. Ha maguktól rá nem bukannak, megemlítem ezt: *Thebas.* Ez hová kérdésre felel s megmondom a szabályát s azt, hogy BM.-nál a 87. §-ban találunk rá. Van-e még több acc. valami különös ok miatt? Valamelyik a felszólításra felel: (*Van: equos.*) „Igaz, mondom, ez is acc. de nem különös ok miatt, hanem csak mint tárgy szerepel a mondatban. Ámde megjegyeztük, hogy az accusativussal mint tárggyal most nem törődünk, mert azt nagyon könnyű fölismerni. Egy másik föl-

szólított meg a 10. versbeli auratas trabes-t találta fölhozni. Ki mondja meg, miért van ott acc. ? (Mert az inter praep. kívánta.) Mégis figyeljünk meg egy tárgyat a 11. versben: Non mea Phaeacas aequant pomaria silvas. Mit jelent ez szó szerint? (gyümölcsös kerteim nem teszik egyenlővé a phaeák ligeteket.) No lássák, itt azt fejezi ki a költő, hogy az ő gyümölcsös kertjei nem egyenlők a phaeák ligetekkel, nem érnek föl azokkal. Ha tehát így fordítjuk: az én gyümölcsös kertjeim nem érnek föl a phaeák ligetekkel, az esetre a latin tárgy Phaeacas silvas. milyen ragos határozónak felelt meg a magyarban? (ligetekkel, vel ragos határozónak.) Ime itt a latin szerkezetbeli tárgyat magyarra határozóval fordítottuk le, tehát a latin szerkezet eltér a magyartól. Eszerint az aequare ige a magyar felfogástól eltérőleg accusativust kíván. Ezt a szabályt megjelöli a BM. Mondattanában az aequare szónál (64. §), hát ezt is jól tanulják meg.

Beszélgessünk a genetivusokról. Saxa Cithaeronis, in membra muri, turba puellarum, munimenta formae, domus Jovis, a conditione mortis, annorum ictu, ezek mind minő genetivus-ok? (gen. poss.) Ezeket mindenki jól ismeri, és le is tudja fordítani. De hát a lefordításnál a magyar a birtokviszonyt a birtokoson vagy birtokon jelöli meg? Cithaeron kövei! (A birtokon!) E kérdéseket leginkább a gyöngékhez intéztem. A gen. poss. szabályát egyébiránt megjelölhetjük a BM. könyvében (165. §) Hozzá teszem még ezt: tuum carmen. tua forma. Tehát ha a személy a birtokos, akkor a birtokos névmást is használja a latin. De van még egy érdekes gen. pyramidum sumptus. Mit is mond róla a jegyzet? (=pyramides sumptuosae.) Tehát a birtokos jelzőjü főnév melléknévi jelzős főnév helyett értendő, de úgy, hogy tulajdonképpen a birtokos jelzőnek (pyramidum) kellene jelzett főnév gyanánt (pyramides) szerepelni, s a főszó (sumptus) pedig mellékes szónak (sumptuosae) tekintendő. Hja! a vers szigorú mértéke néha ilyeure készíti a költőt. A mi Vörösmartynk is egy helyen: fuvatag hó, eső jég, ezek helyett: hófuvatag, hófuvás, jégeső. Két szomszédvár. IV. 144. 275.

Lássuk a dativusokat. Azt már mindenki tudja, miként szoktunk rákérdezni, t. i. kinek? minek? névmással és egy állítmánnyal, p. kinek adott? kinek tetszik? (Nem úgy hát, mint a birtokos jelzőt, p. kinek a könyve? Minek az ajtaja?) A legközhelyesebb és legkönnyebben fordítható dativusokat a mondattanban dat. obiectivusnak nevezik. Tehát az itt talált dativusokat: nobis, mihi, ingenio, hogy nevezhetjük? (BM. 142. 143. §.) De van még

egy más dat. is, e mondatban: carmina (sunt) cara legenti a dativust a cara melléknév vonzotta. Szabály tehát, hogy a jó vagy rossz indulatot kifejező melléknévek mellett dativusban van az, a ki, vagy a mi iránt jól vagy rosszul érzünk. (BM. 148. b.)

Hátra van még az ablativusok használata. No, minő ablativusokat találtak? (Threiciā lyrā.) Ime itt az az eszköz van megjelölve, a melynek segítségével Orpheus a zajló folyókat föltartóztatá. Latinul eszköz: instrumentum. Milyen abl. hát ez? Abl. instr. B. M. könyvében nézzenek utána. Van még egy ilyen: Taenariis columnis. Ez is tehát milyen abl.? Több ilyen nincs is e költeményben.

Nézzünk más ablativust. (Et Baccho et Apolline dextro.) A jegyzet: mit tudunk a dextro szóról? Mit jelent? (kedvezvén.) A dextro bizony egy „kedvez“ jelentésű ige part. abl. a helyett van! Itt együtt van főnév meg participialis ige ablativusban. Milyen abl. lehet ez? (Abl. abs.) Ime itt az abl. abs. mellékkörülményképen az okát mondja meg, miért hallgatnak a leányok Propertiusra, tehát az abl. abs. milyen határozó mondatfordítható? (Okhat. mondat.) (BM. Abl. causae. 110. §. 1. Harmadik kikezdés. Ilyen a choris meis is.

Van-e még abl.? meo libello. Ezt a szenvedő ige vonzotta, s azt mondja meg az abl., mi által lett híressé a leányka, az ilyen abl. neve abl. auctoris. Auctor szerző. Miért hívhatják ezt így? (BM. 132 §.)

Illis subducet flamma et imber honores. Itt azt tapasztaljuk, hogy a mitől a latin ember megvon s elvált stb., valamit, ablativussal fejezi ki. Abl. separationis BM. 81. §. Végül van még egy abl. Melyik az? annorum ictu pondera ruent. Itt tulajdonképpen az a kérdés, mely idő alatt? Itt az abl. tehát időt fejez ki. Neve? (Abl. temporis BM. 92. §.)

A mai órán megjegyzett szabályokat gondosan olvassák meg.

6. óra:

Kikérdezés. No most kísértük meg lefordítani a könnyebb helyeket. Olvassuk el az 5 és 6. sort.

Quin etiam, Polypheme, ferā Galatea sub Aetnā
Ad tua rorantes carmina flexit equos.

Ki fordítja le? Próbálják, de nehezen megy. Előbb szándékosan gyengébb fiút szólítottam. Vegyük ki csak az alanyt, állítmányt, tárgyat! (Galatea flexit equos). Fordítsa le Nagy Lajos! (Galatea hajtotta a lovakat.) Vegye még a mondottakhoz a tárgy jelzőjét Kis Péter!

(rorantes.) Ezt meg fordítsa a már lefordítottakkal együtt Kovács! (Galatea hajtotta a harmatozó lovakat.) Mi van még lefordítatlan? (Quin stb.) Fordítsa még az előbbiekhöz ezt: ad tua carmina. Paál! Ugy van. No még ezt is: ferā sub Aetnā, Ablonczy! Megtette. Hogy lesz hát az egész, Lakatos? Igen ám, de az etiam melyik szóhoz tartozhatik? (Galateához.) Ilyen formán az egész osztálylallyal elvégzem a könnyebb helyek fordítását. Ismét cseppetűek. A ma fordítottakon kívül holnapra törekedjenek a többi helyet is lefordítani. Azok ám egy kissé nehezebbek, mert a magyar szerkezettől elütők. Majd meglátom, ki végzi el derekasan!

7. óra:

A mult órán megbeszéltek lekérdezése után a nehezebb helyekkel birkózunk meg a már említett módon, természetesen a magyaros fordítást szem előtt tartva.

Orphea delenisse feras dicunt: A monda szerint O. megszelídítette a vadakat.

Orphea dicunt flumina sustinuisse: A rege szerint O. megállította a folyókat; stb. stb.

Ezzel eltelik még ez az óra. Leczke lesz: 8 sor könyv nélkül s a jegyzeteket jól megolvastatni.

8. óra:

A könyv nélkül valót néhány fiu fölmondja, aztán hat sort ujonnan hagyok a jövő órára könyv nélkül. Most a jegyzeteket ily magyarázatokkal s kérdésekkel dolgozzuk föl: Mi e költemény magyar fölírata? (A költő műve halhatatlan.) Láttunk-e már hasonló tartalmú verset? (Ovidiustól A költő halhatatlan című. Amorum I. 15.) No ha ezt is lefordítjuk, a kettőt összevetjük. Figyeljék meg majd otthon, miben hasonlítanak vagy térnek el egymástól! Mi a gondolatmenete Propertius dalának? Felelik rá az általános megjegyzést, mi a Pirchala könyve 133. lapján XLVI. sz. a., a hat első sorban a jelen költeményre vonatkozva leheto. Mit tudunk Orpheusról? Hová való volt? Mi hatása volt dalának a vad állatokra? a folyókra? Hát a kövekre? Hogyan épült Thaebe? Melyik magyar költőnél van erre vonatkozás? Ki olvasta Arany Jánostól a Dalnok búját? Talán valaki tudja is könyv nélkül? (Nem, de olvastam.) Emlékszik-e, mit mond a búsogó lantos a régi költőkről a költemény vége felé? (Nem.) No hát elmondom én. Az a hely,

hol a régi görög költőkről Homérosról, Orpheusról stb. beszél a szomorkodó ujkori énekes, így van:

Ti nektek adatott, a gyenge
Lant húrjain játszani s zengve
Éltetni az erőst:
És, kit nehéz-vas dönte sírba,
Az istennel tenni sorba,
— Feltámasztván a hőst.

És adott vala tinéktek
Teremteni új nemzedéket
Az elhunyt sírjain;
Építeni a várost Amphionként
Hol durva kő mozdula önként
A lantos húrjain.“

Most röviden elmondom a Thebae mesés alapítását s utasítom az ifjakat: hogy olvassák el Cox-Simonyi vagy Cox-Komáromy könyvéből Amphion, Thebae regéjét, lássák, erre a regére gondolt a magyar keszorus.

Hát Polyphemus dalai minő hatást gyakoroltak Galateára a latin szöveg szerint? (ad carmina flexit equos.) Miért mondja a költő a Galatea lovait rorantes-nek? (Mert a tengerből jönnek.)

De hát felhoz a költő két istent is, kiket? (Bacchust és Apollót.) Ugyan miért említi amazt? Minek is volt Bacchus az isteue? (A bornak.) Mit tehet hát a bor istene Propertiuszal? (Mikor bort iszik, lelkesíti.) Hát Apolló hogyan kerül ide? Minek is volt ő az istene? (Többek közt a költészetnek.) Mit jelent hát az, hogy ez a két isten kedvez Propertiusnak? (Azt, hogy ezek buzdítják, hevítik őt versírásra!)

Mit mond továbbá a költő a leányokról? (verba mea colit.) Miért szerethetik a leányok Propertius költeményeit, a ki szerelmes verseket irt? (A leányok szeretik a szép verseket olvasni.)

Beszél azután költőnk egyéb dolgokról. Elmondja: ez sincs neki, az se, hiszen ő, mint szegény költő egyszerü házban lakik. Hát a gazdag ember palotája minő lehetett a költő szavaiból következtetve? A fényüzéssel berendezett szobák mennyezetét hogyan csinálták? S mivel díszítették? (A gazdagok palotáiban a szobák mennyezetét keresztbe fektetett gerendákkal koczkázták és azt sima és fehér elefántesonttal meg arannyal díszítették.) Miről volt híres Alkinoos király? (ligeteiről, silvae.) Most szólok pár szót az Odyssea után Alkinoos palotájáról, mely pompás kert közepén állott, hol a levelek soha nem sárgultak meg s a gyümölcsök egész éven át fény-

lettek az ágakon. Ebbe a kertbe és palotába vezette be Nausikaa, a király leánya Odysseust, s itt őt igen szívesen látták, sőt a király nőül is ajánlotta neki Nausikaát. Ilyen kert és szíves fogadtatás volt a Propertius gondolatában.

Szól még Propertius a Marcius liqorról! Hát az mi volt? (Egy híres vízvezeték aqua Marcia Rómában, melyet a közhit szerint Ancus Marcius készítettett.)

Propertius tehát azt mondja: nincsenek nagyszerű palotái, szép kertei, azokban mesterséges barlangjai (operosa antra,) s vízvezetéke, mégis szeretik a lányok, sőt a Múzsák is hozzá csatlakoznak. Ugyan mi köze a Múzsáknak a költőkhöz? (Mert azok szeretik a költőket.) Beszéljünk egy kicsit a Múzsákról. Minek is voltak ők istenasszonyai? [A zenéé, költészeté, tudományé.] Eleinte hárman voltak, később kilenczen: Kleió [a birdető] a történet, Euterpé [a gyönyörködtető] a zene, Erato, [a kedves,] a szerelmi dal, Thaleia, [az örvendő] a víg és komoly dráma, Melpomené, [az éneklő,] a tragédia, Terpsichoré, (a táncot kedvelő) a tánc, Polymnia, [az énekkedvelő] az ének, Úrania, [a mennyei,] a csillagászat, és Kalliope, [a széphangu,] a hősköltemény megszemélyesített istennői, Muzsái valának a görögöknél. — Ezek közül melyik muzsa érdeklődhetett Propertius iránt? [Erato.] Már ugyan miért mondjuk ezt? [Mert a szerelmi dal istenasszonya bizonyára kedveli a szerelmes vers íróját.] Hát Kalliopéről mit mond Propertius? [defessa est choris meis.] Hogyan történhetett ez meg? (Dalolják a Múzsák Propertius verseit chorusban s mellette táncot is lejtének, a sok dalolásban és táncban elfáradtak, köztük Kalliope is]. (Kalliope görögösen, Calliope latinosan írva).

A 10. versben a megszólított leánynak azt mondja a lantos, hogy verse a szép leány monumentuma lesz. Miképen magyarázhatnánk ezt meg: (A szerelmi dal, melyben a szép leányt megénekli, örökre fennmaradand.)

Felhossa még a költő az égig érő pyramisokat és a Jupiter pompás templomát, Mausolus síremlékét. Mit mond ezekről? (Mortis ab extrema conditione vacant.) Pedig ezek nagyszerű tárgyak. Hallottak-e valamit a pyramisokról? (Nem!) Hát így nem emlékeznek felölök: egyiptomi gúlák? (Nem!) No hát elmondom. A pyramisok négy oldalú gúla alakjára épült emlékoszlopok, a melyeket a haidankorban az egyiptomi királyok roppant költséggel és óriás emberáldozattal temetkező helyül építtettek a libyai sivatagon a Nilus bal partja felől. Még ma is fennállnak több mint harmincz kilométer

hosszúságban elterülve. — Tehát a pyramisok felemlítésével Propertius nem közönséges példára hivatkozik, mint szintén azzal sem, hogy Jupiter drága templomát hozza fel. — Mit tudunk Mausolusról? (Mi volt ő? Halála után felesége mit emelt emlékére?) No hallják, ma is mondogatjuk e szót: Mausoleum p. Deák Ferencz mausoleuma, Batthányi-mausoleum stb. hazánk fővárosában, a kerepesi temetőben. Most már tudjuk, honnan van ez az elnevezés, és hogy azon mindig valami nagyszerű síremléket értünk! — Megmaradnak-e a pyramisok, a nagyszerű templomok, a drága sírboltok? Hát a költő vélekedése szerint a költemények? De csengetnek. A következő órára mindezeket még egyszer nézzék át gondosan s nézzék meg a szövegben előjövő földrajzi neveket, s aztán már mindenki összefüggésben szépen le is fordítja az egész költeményt.

9. óra:

Kikérdezés. Lássuk a földrajzi neveket is. Orpheus hazája, Thrácia merre fekszik? (Macedonia, Moesia, a pontus Euxinus, Propontis, Mare Aegeum közt, a Balkán félsziget délkeleti részén.) Mi volt az a Cithaeron? (Hegység Beotia és Attika közt.) Hát az Aetna? (Tűzhányóhegy Sicilia északkeleti csúcsa felé.) Mi volt a Taenarion? (Hegyfok Lakonia legdélnyugatibb részén, honnan híres márvány került a világ elé.) Kik voltak a Phaeakok? (Nem tudjuk.) Lássák, ezt az olyan tanuló, ki VII. vagy VIII. osztálybelivel lakik együtt, a Homeros-hoz irt szótárból megnézhetette volna. A Phaeakok a mesés Scheria sziget boldog lakói, kik békeszerető, munkás, jókedvű hajósok voltak s örökös dinom-dánomban keresték örömüket.

Mivel már teljesen eloszlattuk a megértést gátló nehézségeket, hozzáfogunk a szöveg szabatos és magyaros fordításához. Elolvasunk egy pontig, a főmondatot lefordítjuk akként, hogy az állítmány latin megkérdezése után szintén latin kérdésekkel átmegyünk, ha még most is szükségét érezném, az alanyra, annak jelzőjére, határozókra, végül a mellékmondatokra.

Ily módon a következő fordítást nyerjük:

„A thráciai Orpheus — a rege szerint — elbűvölte a vad állatokat és a zajló folyókat megállította dalával, ugyancsak a rege szerint Cithaeron hegyének kövei a dal varázserejétől a Thebaebe hajtva, önmaguktól rakódtak a kőfal egyes részeibe, sőt Polyphemus! Galatea is a te dalod hangja felé hajtotta a bősé Aetna aljában harmatozó lovait: esodálkozunk-e hát, hogy ha — Bacchus és Apolló nekünk kedvezvén — (föltéve, hogy Bacchus

és Apollo engem kegyel.) a leánysereg az én szavamra hallgat. Az én házamat ugyan nem támogatja taenarumi márványoszlop, elefántesonttal diszitett szobám sincsen aranyos mennyezettel, gyümölcskertem sem ér föl a phaeák ligetekkel, és Marcius-féle, az az nagyszerű vízvezeték sem öntöz nálam mesterséges barlangot, de múzsák az én társaim és dalomat szereti az olvasó, Kalliópé pedig elfárad az én dalomra.

Szerencsés leányka, ha ugyan könyvecském magasztalni képes, verseim lesznek szépségednek megannyi emlékoszlopai, mert sem az égbe nyúló költséges gúlak, sem az olympi Jupiternek menyországgal vetekedő palotája, sem Mausolus drága sirboltja nem ment az enyészettől, azokat vagy tűz, vagy zápor megfosztja díszöktől, vagy évszázadok folyamán nagy tömegök leomolva porlik el.

Ámde a lángelme megszerzett hírnevét nem oszlatja el az idő, a lángelme tisztelete örökre fennmaradand!

Minő gondolatmenete van hát e kis versnek? Nemde nem ez? Orpheus, Polyphemus, Propertius dalainak hatása. Nem szükséges hogy pompás palotája, drága kertje legyen a költőnek, csak szépen tudjon dalolni. A szép dal a leányt megörökíti, mert a legnagyobb-szerű emlék is elporlad, de a szép költeményt soha nem feledik el.

Rövid tartalma tehát: minden elmulik, csak a lángelme alkotása marad fenn mind az idők végéig. Óra elmúlt. A jövő órára tanuljon ki-ki tovább négy sort könyv nélkül s az egésznek jó fordítását írja le.

10. óra:

A könyv nélkül valót s az egésznek fordítását számon kérem. A következő órára hagyom az egész költemény könyv nélkül megtanulását. Majd a Csengeri János remek fordítását, mit időközben mindenkiel leírtam egy szombat délután, felolvastatom és a szép-tani hatás kedvéért a latin eredetivel összehasonlíttatom s keressük, miként fejezi ki a fordítás a költemény egyes helyeit, s mennyiben tér el rím, vers, s a magyar nyelv sajátosságai stb. miatt az eredetitől. Ime itt a fordítás:

Vadat megfékezett az Orpheus lantja
Rohanó habokat futtokba szegett.
Cytheron sziklái dal igézte, esalta
Mig Théba falává emelkedtenek.

Galathea maga, hogy Polyphém zenge,
Vissza-vissza fordult harmat-fogatán
Ha enyém Apollo és Bacchus kegyelme,
Csoda, hogy a lányság hön figyel reám?

Nem könyököl házam remek oszlopokra,
Nincs aranygerendán ivor ívezet;
Se nem phaeák-liget kertem kiesi bokra,
Nincs itt barlang, a mely hús habot vezet.

De versemen kapnak és a Múza kísér,
Táncból Calliöpe nem dől ki soha
Boldog vagy, óh lányka, ha könyvecském dícsér,
Minden dal szépséged emlékoszlopa.

A esillagverdeső sok pyramis ormó,
S ég mássa: Zeusnak szentelt palota,
És a Mauzoleum kincse mind elomló,
A halál nem ismer kivételt soha.

Láng vagy eső rólok díszöket lehordja,
Vagy az idők terhe taszítja alá:
A Génus híren sosem esik esorba,
Költő neve fényét nem éri halál.

A miniszteri Útasítás czélszerűnek véli a fordított költeményt egy hasonló tartalmú magyar költeménnyel összehasonlítani. Azonban ilyen költemény nálunk nem létezik, mert magyar költő még eddig nem igen foglalkozott azzal a gondolattal, hogy a költő vagy műve halhatatlan. A mi költőinkben nincs meg az az ömagát vagy művét dicsőítő, magas fokú önértzet, a mi a római költőket különösen jellemzi. Csak elvétve találunk a magyar íróknál egy-egy szerény nyilatkozatra, a melyben magáról vagy költeményéről efféle szempontból megemlékezik. A mit e részben hamarjában találtam, elsorolom.

Csokonai Vitéz Mihály szava ez:

Majd talán a boldogabb időkben
Fölkelék sírhelyemet.

(A „Tihanyi echó“-hoz.)

A Horatiust utánzó, Horatius szellemében irogató Berzsenyi Dániel „Barátimhoz“ címzett versében ide vonatkozólag szerényen így szól:

Nem kíván koszorús hírt, nevet énekem.
Kész bérem: ha nemes lelkeket érdekel,
Es néktek szeretett nemzetem ékei,
Laurusszal fedezett bőlesei! tetszhetik,

Épít, ront az idő lelke, ezer esudát
 Szül, s ismét repülő szárnyaival ragad.
 A ti érdemek s mivetek élni fog.
 A míg egy magyar él a Duna partjain.
Alkotmányok örök talpkövihez teszem
E morzsát, s az idők harczi közt megáll.

(V. ö. Hor. Carm. III. 30. II. 20.)

Petőfinek „Jövendölés“ című gyönyörű versében a haldokló költő, kinek anyja, fia dicsőségét megálmodta, ezt rebegi kesergő anyjának :

„Anyám, az álmok nem hazudnak;
 Takarjon bár a szemfödél:
 Dicső neve költő fiadnak,
 Anyám, soká, örökkön él.“

Mily szépen fejezi ki ebben a költő műveinek halhatatlanságát!

Nem csekély becsű báró Eötvös Józsefnek „Végrendelet“-e sem, melyet — minthogy az egész kis költemény szerény kívánság hangján arról intézkedik, mit tegyenek érte halála után — egészen ide iktatok :

Ha majdan átfutottam
 Göröngyös útamat.
 S hova fáradtan térek,
 A sír nyugalmat ad ;

Márványszobor helyébe
 Ha fölmarad nevem,
 Esméim győzedelme
 Legyen emlékjelem.

S ha majd kijöttök néha
 S megálltok síromon,
 Zengjétek el a legszebb
 Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
 Melvél a szív dobog...
 Tán halva is megértem
 S keblem hevülni fog.

És sírjátok egy könnyet
 Barátotok felett :
 Dalt érdemelt, mert költő,
 Könyűt, mert szeretett.

A római lantosok említett öndicsőítő természete magának a római népnek természetéből magyarázható meg. Tudjuk jól, mily büszkén nevezi magát e nép a világ urának, fejének s mily büszkén és nemzeti önérzettel emlegeti magas mivelttségét — a görögöt kivéve, méltán is — a többi népek fölött. Mennyire magasan hordja fejét, midőn egy-egy kitűnő hadvezére ismét egy országot meghódítva vonul be diadallal Róma utcáin. Nem csoda tehát, hogy e

túlzó dicsékvés költőire is elragad, akiket minden lépten-nyomon a legnagyobb tisztelettel és kitüntetéssel fogad, akár az utcán megy, akár a színházban jelenik meg. — Eltelvén az idő, feladatúl tűzöm ki, hogy a költeményben előforduló stilisztikai és verstani sajátságokat keressék ki és csoportosítsák.

II. óra:

Egy pár kérdést téve a múlt órán megbeszéltekről, áttérek előbb a stilisztikai sajátságok összefoglalására.

Először veszem elő az **etymologiai alakzatok** (BM. 232. §. A.) közül található figurákat:

Syncope (BM. 232. A. 5.): delenisse, coisse, delenivisse, coivisse helyett. Hozok fel rá magyar példát is: fejdelem, buzgány. (Volt róla szó a hangváltozásnál is.)

Antithesis: (U. o. 8.) monumentum monumentum helyett. (Szintén tettünk róla említést.)

Szókötés alakzatai. (U. o. 233. §.):

Hypallage (U. o. 2.): pyramidum sumptus e h. pyramides sumptuosae.

Ellipsis (U. o. 6. o.): Nec camera (est) auratas inter eburna trabes. At Musae (sunt mihi) comites et carmina (sunt) eara legenti. Et defessa (est) choris Calliopea meis. Költők gyakran hagyják el az est, sunt állítmányt. Ezután a tropusokat (BM. 234. §.) nézegetjük meg. Metonymia, metaphora etc.

Végül a **rhetorikai alakzatokat** (U. o. 235. §.)

Asyndeton (U. o. 1.) az 1. 2. 3. és 4. vers között.

Apostrophe (U. o. 9.) az 5—6. és 15—16. versben.

Interrogatio a 7—8. versben.

Ezután verstanilag vesszük figyelembe a költeményt. Röviden megemlékezve a distichon versalakjáról, elkezdjük verstanilag tagolni. A tagolásnál aztán rájövünk az egyes verstani jelenségekre, u. m. az alliteratio, elisio, synaeresis, diaeresis caesura eseteire, melyeket aztán az egésznek elscandálása után csoportosítva összefoglalunk, s ha talán valaki a verstani jelenségek közül valamelyiket nem vette otthon észre, azzal a füzetbe följegyeztetem.

12. óra:

A múlt órán tanultakból egy pár kérdés tevése után a növedékekkel kísérletet teszek arra, hogy a költemény tartalmát egy-

előre egyszerű rövid főmondatokban latinul feldolgozzuk extemporale gyanánt. A magyar szöveget otthon magamnak előre elkészítem és lefordítom latinra. Ha a leckén azt tapasztalom, hogy a fiúk meglehetősen könnyedén bántanak el a fordítással, akkor a következő órára az egész költemény tartalmát összefüggésben feltüntető, ügyesen kidolgozandó latin fogalmazványt adok fel.

Legvégül az elegia természetéről, műfaji tulajdonságairól tapasztaltakat állítjuk össze a tárgyalt költeményekből.

Ezzel bevégeztem kitűzött czéloamat. Azt vethetné szememre némely bírálóm, hogy sokat grammatizálok, hogy sok olyan dolognál időzöm hosszabban, a mit már mindenkinek jól kellene tudni, hogy ilyen eljárás mellett a tanárnak igen sok dolgot adok, s a kiszabott tananyagot nem végezem el az év három harmada alatt sem. Legyen szabad e néhány tehető ellenvetésre a következőt válaszolnom: A tanulók a szünet idején sokat felejtenek, nem árt, sőt kell, hogy a tanár még a felsőbb osztályban is szenteljen időt a nyelv- és mondattan ismétlésére; bizony nagyon könnyű dolgokat is, minők a mythologiai regék, régiségi realék, szükséges a tanulók emlékezetébe visszahozni, elő-elő venni. Nem kételkedem, hogy a latin s általában a nyelvek tanárának az írásbeli dolgozatok kijavíttatásával is igen sok gondja, dolga van, azonban van-e szebb, szentebb foglalatosságunk, mint a gondjainkra bízott ifjakat a lehető legjobbnak vélt módon tanítani meg az öntudatos gondolkozásra és munkásságra, a szív legnemesebb érzelmeinek felköltése mellett épen jó magunk példaadásával is derék emberekké nevelni. Bizony, első sorban nekünk tanároknak kell a munkaszereketben s mindenben jó példával előljárnunk, lelkiismeretesen tanulunk és dolgozunk, egyszerűtettel, huzgósággal látnunk munkánkhoz. Ha tapasztalja a növendék, hogy maga a tanár is óráról órára szorgalmasan munkálkodik, ő is nagyobb erőfeszítésre törekszik; ellenben ha azt veszi észre, hogy magunk is immelámmal látunk munkánkhoz, ő sem veszi egész komolyan feladatát. A részletes és gondosan kidolgozott tanári praeparatio tehát korántsem felesleges, még ha eget verő tudományunk volna is. A tanári praeparatio egyébiránt csak eleinte ad jól készült tanárnak is sok pepecselő dolgot, két vagy három tüzetes praeparatio után könnyen megy az előkészület; s mily jól esik aztán lelkiismeretrel végzett munka után abban a legtisztább élvezetben részesülni, mely akkor

áll elő, mikor még gyöngébb tehetségű s kevés alapú növendék előhaladását tapasztalhatjuk.

Ami a kiszabott tananyag elvégzését illeti, saját tapasztalatomból mondhatom, hogy azt ilyen elbánás mellett is meglehet tenni, mert csak az első két hónapi leckéken kell ily lassan, mindenre kiterjeszkedő módon dolgoznunk, azután még a legnehezebb classicus szöveggel is könnyen boldogulhatunk. *)

Vozári Gyula.

*) Ez igénytelen munka megírására forrásul szolgáltak a budapesti m. kir. gyakorló iskola, különösen abban Bartal Antal, Kármán Mór és Volf György, nem különben volt debreczeni kedves tanárainak jóakarató és örök hálára kötelező útbaigazításai, saját tapasztalataim, továbbá főleg a Kiáltóssy József értekezése, mely ugyanazon fővárosi főgymnasium 1884/5. évi Értesítőjében látott napvilágot és a dr. Geréb József, megjelent a zsoncezi m. kir. állami főgym. 1885/6. évi Értesítőjében.

II.

Az 1887/8-ik tanév története.

Az augusztus hó 28—30 ik napjain tartott javító és pótvizsgálatok után, szeptember 1—4 napjain eszközöltük a beírást és a felvételi vizsgákat, 5-én kezdtük meg a tanítást. A beírás és a felvétel az igazgató részéről az iskola épületében levő igazgatói irodában, az osztálytanárok részéről a tanácsteremben eszközöltetett. Beíratott összesen 223 tanuló, még pedig: 218 rendes és 5 magántanuló.

Az iskolai törvények az igazgatónak betegsége folytán csak szeptember 24-én hirdethettek ki, — mely alkalommal az igazgató az ifjúsághoz intézett beszédében a tanulók belső — az iskola falain belől érvényesítendő — és külső — a tanodán kívül szem előtt tartandó — kötelességeit törekedett az ifjúság lelkébe véteni és őket azoknak teljesítésére buzdítani, hogy így az előttök álló tanév folytán is úgy értelmi fejlődésük, mint vallás-erkölesi előmenetelük biztosíttassék.

A lefolyt tanévnek első hónapjai a tanári testületnek önfeláldozó munkásságát vevék igénybe, sőt elmondhatjuk, hogy azok küzdelemmel teljes hónapok voltak. Epen a tanév megnyitása előtt augusztus hó 16-án Kispál Mihály és Benkó János tanárok, a szászvárosi kúntanodához választattak meg, Marossy Sándor kartársunk pedig 31-én kapta meg Selmeceze való kineveztetését. A rajztanári állásra szeptember 17-én több pályázó közül Schönleitner Károly tanár lett elválasztva a esurgói főgymnasiumtól, — a class. phil. tanszékre pályázó nem akadt. Azonban a nm. m. kir. közoktatásügyi kormány szíves volt iskolánkról jóakarattal gondoskodni, amennyiben felszólítás útján Vozsai Gyula szatmárnémeti tanár urat a hozzánk való jövetelre — megnyeré s ezáltal iskolánknak egy szép képzettségű, a tanügyi irodalom te.én is ismert s már szép gyakorlattal bíró

tanerőt szerzett; miért is hálás köszönetünket e helyen is kifejezni kedves kötelességünknek tartjuk. — A második classica phil. tanszékre már nem maradt idők pályázatot hirdetni, ez okból a magas közoktatásügyi kormány felhívta előjáróságunkat, hogy azon tanszéket ideiglenesen töltsse be. A lefolyt tanévben ezen tanszéket Bodor István rendes tanártársunk, az ő tanszékét pedig Szabó József segédlelkész és nevelő ur volt szíves azonnal elfoglalni. Szeptember hónapban két — októberben már csak egy tanár óráit kellett magunk közt felosztani és azokat ellátni, — mely munkákban t. Nagy Sándor, akkoron még helybeli segéd-, most vendégi-i rendes lelkész ur támogatott minket, — két hónapon át 6 vallásóra tanítását vállalván magára. Fogadja szíves készségeért, lelkiismeretes és pontos munkálkodásáért a nyilvánosság előtt is, iskolánk hálás elismerését és köszönetét.

Ugy a magas kormány, mint iskolánk előjárósága készséggel ajánlá fel a helyettesítőknek a hiányzó tanárok fizetését.

Ezen meg-megújuló bajjal ismételve meg kell küzdenie iskolánknak, — az igazgató-választmány, hogy azt a jövőben elkerülhesse, vagy legalább annak nyilvánulását ritkábbá tegye, illetékes helyre felterjesztést intézett, azonban bár törekvése méltányoltatott, kérelme az ország pénzügyi helyzeténél fogva ez idő szerint teljesíthető nem volt. — Amit az iskola előjárósága a maga erejéből megtehetett, készséggel meg is tevő — a 6¹/₂ év óta fennálló tanári nyugalom- és segélyző-intézetnek nagyobb mérvű segélyezését a folyó évi január 1-től fogva elrendelé.

Az állammal kötött szerződés, iskolánknál 9 rendes-, 1 segéd- és 1 rajz- s tornatanári állást szervezett. Az igazgató-választmány méltányolván Sárkány Imre segédtanárnak képzettségét és 2 éven át kifejtett buzgó munkálkodását, fizetését újból 150 frttal emelé s így már azt 1000 frtra felemelő, egyúttal öt rendes tanárnak megválasztá. Felemelt fizetését a tanév elejétől huzta, amelyre nézve ki lett mondva, hogy az minelőbb a többi rendes tanári fizetésekkel egyenlővé fog tétetni.

Az intézet gyűjteményei, a taneszközök, szertárak, a tanári- és ifjúsági könyvtárak nem csupán az államsegélyben e czélra kikötött fedezetből, hanem egy rendes tanárnak helyettesül történt betöltése folytán — felmaradt különbözetből, a 3000 frtot meghaladó tandíjtöbbletből, a magyar tudományos Akadémia, kiadók és egyesek ajándékozásából is szépen gyarapodott.

A rajzterem népesebb osztályainknak befogadására nem a leg-

alkalmasabb lévén, a nyári szünetben az eddigi 7-ik osztályt és physicum-muzeumot egyesítendjük a közfal kivételével, s ezzel egy a tanezélnek teljesen megfelelő rajztermet nyerünk.

A Feyvel-féle vasszerkezetű padok nem bizonyultak be ezélszerűeknek, — nagy zörejjel van összekötve a tanulók felállása s leülése. — hozzá a levezetést a vasszerkezethez szorító srófok örökösen hullanak, — úgy, hogy azoknak ismételve való felesavarása 5 osztályban a 30 frtot évente haladja, — ez okból a mult tanévben faszerkezetű kettős padokkal láttuk el a 3 ik osztályt s jövőre is ily padokkal kívánjuk a még hátralevő 2 tantermet ellátni; alkalminlag a vasszerkezetű padokat is ezekkel helyettesíteni.

A nm. m. kir. közoktatásügyi ministerium 1887. szept. 3 ról 29370. sz. a. keltezett rendelete alapján iskolánknak mindazon növendékeit, kik még eddigelé védhímlővel nem oltattak be, az első fokú közegészségügyi tanács megbízásából a városi orvos dr. Szabó Károly ur folyó év márczius második felében újból beoltotta. A 218 rendes növendék közül beoltatott 180, — a többi részint védhímlő oltási bizonnyítvány, részint az 5 éven belől kiállott nagy hímlő következtében ugyanazon hatósági közeg az újra oltás alól fölmentette.

Folyó 1888-ik év január 30. 31. s február 1-én harmadfél napon át volt szerencsénk ngos Dunay Ferencz tankerületi főigazgató s iskolánk látogatásával megbizott kormány biztos urhoz. Először volt szerencsénk őt iskolánkban fogadni és üdvözölni, — de ezen első hivatalos látogatása alkalmával is mindnyájunk őszinte tiszteletével találkozott, — mert bár a jelzett idő alatt iskolánk úgy bel, mint külállapotát éber figyelemmel megvizsgálta, hivatalos teendőinek végzésében a legnagyobb szivélyességgel járt el. Meglátogatta a tanórákat, megszemlélte a tanulók munkáit, az iskola helyiségeit és szertárait. Az általa összehívott tanácskozásban előterjeszté tapasztalatait, — meghallgatta az igazgatónak az iskola külső beléletére vonatkozó jelentését, — a tanítás és annak eredményével megelégedésének kifejezést adván, figyelmünket főleg a torna csarnok előteremtésére hívta fel s különösen ajánlá, hogy addig is, míg az annak felépítését gátló körülmények elháríthatók lesznek, a téli torna pótlására a vassulyozókat nagyobb számban szerezzük be.

Ifjuságunk „Tompá“-köre ez évben is sikerült nemzeti ünnepelet rendezett márczius 15-én a megyeház nagytermében. A szép számmal egybegyült közönség nagy érdeklődéssel, sőt élvezettel hallgatta az alkalomszerű beszédeket, költeményeket és dalokat. A

közönség az azon napon tartott társas vacsora alkalmával ifjuságunk nemes irányu munkálkodása iránt, egy ifjuság barát szives közbenjárása folytán azzal mutatta ki méltánylását, hogy részben a jelen, részben a jövő évi pályamunkák jutalmazására 16 frtot tett össze.

Az új tanterv értelmében az 1-ső osztály latin tanóráit 6 órától 7-re emeltük, a 3—8-ik osztályokban alkalmat adunk az önként jelentkezőknek évi 2 frt esekély díjért magokat a szabadkézi rajzban gyakorolni. Azon felül 4—8 ik osztályokban a gyorsírás, valamint a franczia nyelv is tanított az önként beiratkozó tanulóknak, az előbbeni 2 frt, az utóbbi 10 frt évi díjért. Részt vettek a szabadkézi rajztanulásban 34, a gyorsírási tanfolyamban 15; a franczia nyelv tanulásban 6 tanuló.

A prot. tanulók tanévkeztben két izben járultak az Ur szent vacsorájához tanáraikkal egyetemben, az ág. ev. mindkét izben kellő előkészület után.

Tanítványaink mult évi életéből, mint örvendetes jelenséget említjük fel, hogy úgy a haza, mint a protestans egyház közügyei iránt érdeklődést, sőt áldozatkészséget tanúsítottak. A tanév folyamán több rendbeli felhívás érkezvén hozzájuk, ők mindannyiszor készséggel rakták össze filléreiket. A rozsnyói kerületi ev. árvaházra 10 frt 79 krt, — a Segítség-bizottság által kibocsátott sorsjegyekből 20 drbot 30 krjával vettek meg; a nagyváradai jogakadémia önképző körének elnöksége által kibocsátott gyűjtőívekre, melyeket az aradi vértanúk szobra helyének megvásárlása ügyében bocsátottak ki, 11 frt 24 krt; — az árvízkarosultak részére 18 frt 89 krt áldoztak. Ezen rendkívüli áldozataik mellett nem felejtkeztek meg az ifjusági gyámintézetről sem, melynek ezéljaira 30 frtot raktak össze havi kros befizetéseikkel. Ezen 70 frtot haladó áldozatkészségükért méltán megérdemlik a tanári kar, sőt a közönség méltányló elismerését.

Az ifjuság erkölesi magaviselete általában kielégítő volt. Egyeseket, mint minden évben, az igazgató figyelmeztetett, ha kellett meg is dorgált, iskolaszék elé 3 izben idéztünk meg néhány tanuló. Az erkölesi iutás és enyhébb büntetés alkalmazása megtette kívánt hatását, — szigorubb eljárást avagy büntetést nem kellett alkalmaznunk.

A lefolyt tanév egészségi tekintetben iskolánk életében mostoha év volt. A tanárikar körében merültek fel ugyan 1—5 napig tartó muló betegségek, kivévén az igazgatót, kit typhusos láz 2 héten át gátolt teendőinek végzésében, — de az ifjuság körében

több súlyos betegségi eset fordult elő, — sőt két tanítványunk: Kern Jenő 1-ső oszt. jeles növendékünk okt. 31-én, Plathy László 5-ik oszt. nemesökrekvésü és szép erkölcsü tanítványunk pedig marc. 10-én lett áldozata az átfázásból eredő súlyos betegségnek. A tanári kar és a tanuló ifjuság fájlagják szépmenyü tanítványaik, illetve tanuló társaiknak elvesztését. A korán elhunytak aludják békével esendes álmukat, a megszorodott szülék pedig fájdalomkra élő gyermekeik szerencsés fejlődésében és boldogságában találják meg az enyhítő vigaszt!

A lefolyt tanévben egyesek és testületek jelentékeny összegekkel segélyezték iskolánkat. Özv. Szepsi Pálné az alaptőke javára 20 frtot hagyományozott. A rima-murány-salgó-tarjáni vasmű társulat vezérigazgatósága az 1886—1888. években 42 frttal segélyezte iskolánkat, a következő 3 évben 50 frt adományban fogja azt részéssíteni, Hámos Aladár ur tornaesarnokra 50 frtot, Rakóczy Györgyné szül. Singrei Rozália hagyatékából a városi tanács az alap növelésére 60 frtot, özv. gróf Forgách Gyuláné, szül. gróf Forgách Erzsébet ösztöndíj alapra 200 frtot voltak szivesek iskolánknak adományozni. Állandó évi segélyben részesítették iskolánkat a következő jötevőink ms. Dapsy Vilmos nyug. hétsz. táblai bíró és igazgatóválasztmányi társelnök 300 frtot — a helybeli Takarékpénztár az iskolai pénztárnak 300 frtot, tanári nyugdíjintézetnek 50 frtot, tápintézet részére 20 frtot, — Gömörmegyei nép és iparbank: iskolai pénztárnak 20 frtot, tápintézetnek 10 frtot, — Rimaszombat városa: építkezési kölcsön kamatjára 360 frtot, évi segélyben 305 frt és fában 196 frtot, — a tiszai ág. ev. hitv. egyházkerület 45 frtot, — a kishonti ev. esperesség az egyházi éneklés tanítására 40 frtot, — a tiszántúli ev. ref. egyházkerület gyűjtésből 16 frt 75 krt. — a városi tanács elengedett teremdíjban 23 frtot, — az újantárvölgyi részvénytársaság 100 frtot — voltak szivesek iskolánk segélyezésére adományozni. A fentebbi adományok összege 2165 frt 75 kr. Fogadják egyenként és összesen iskolánk hálás köszönetét és elismerését.

A 223 tanuló után iskolai alapra 240 frt folyt be.

A 8-ik osztály évi vizsgája május 7—11, az írásbeli május 14—18-án, a róm. kath. tanulók vallásvizsgája június 7-én. — az 1—7. osztály szigorlatát június 11—18-án, nyilvános vizsgák június 20-án. — a szóbeli érettségi 22-én tartatott meg.

Erettségi vizsgánkat maga főt. Czékns István ev. püspök ur személyesen vezette, a magas tanügyi kormány képviselője dr. Vé-

csey Tamás egyetemi tanár volt. A vizsgák befejeztével az eredmény fölött megelégedésökét fejezték ki. Iskolánk őszinte örömmel üdvözölte prot. egyházunknak e két jeles férfiát a maga körében, — itteni időzésük két napja ugy az iskola, mint a város örömmünnepe volt. Azon hő ohajtással váltunk meg tőlök: vajha ismételve szerencséltnék iskolánkat látogatásukkal s közvetlen tanúságot tehetnének annak folytonos előmeneteléről.

III.

Az igazgató választmány.

Elnök: Hámos József földbirtokos (lakik Cserenesényben).
Társelnök: Dapsy Vilmos nyug. legfőbb ítélőszéki bíró. Tagok az ev. ref. egyház részéről: Csider Károly, a gömörmegyei ev. ref. egyházmegye gondnoka s a rimaszombati ev. ref. egyház főgondnoka; Terhes Pál rimaszombati lelkész s egyházmegyei tanácsbíró; Szalóczy Dániel rimaszombati lelkész; dr. Szabó Samu, megyei főorvos; Molnár József ügyvéd. — Az ev. ág. hitv. részéről: Czéner Pál kishonti főesperes, szkálnoki lelkész; Ruthényi Béla, esperességi felügyelő (lakik Ráhón); Glau Pál rimaszombati lelkész; dr. Marikóvszky Gusztáv; Hamaljár Károly, a rimaszombati ág. ev. egyház felügyelője. Pénztárnok: Bernáth Gyula, földbirtokos. Ügyész: Institórisz Endre, ügyvéd. Jegyző: Bodor István, tanár. Zachar Gusztáv ez időszertinti igazgató és a tanári kar.

IV.

A tanári kar.

1. Baksay István, 44 év óta tanár, tanítja a történelmet a IV—VI., a mathesist III—IV., a vallástant az VI. osztályban, a VI-ik osztály főnöke.

2. Fábry János, 38 év óta tanár, tanít természetrajzt a IV—VI., német nyelvet az V., vallástant az V. VII—VIII., s bölcsészeti előtant a VIII. osztályban, a természetrajzi muzeum öre.

3. Zachar Gusztáv, 27 év óta tanár, tanít latin, magyar nyelvet s számtant a II. osztályban, a II-ik osztály főnöke, a tanári nyugalomdíjintézet pénztárnoka, ez időszertinti igazgató.

4. Polnis János, 19 év óta tanár, tanít latin s magyar nyelvet az I-ső, német nyelvet VI--VIII. osztályban, I-ső osztály főnöke, tápintézeti gondnok

5. Bodor István, 17 év óta tanár, tanít latin nyelvet a III. és VIII. magyar nyelv és irodalmat VI—VIII. osztályban, a VIII. osztály főnöke, az önképző-kör elnöke s a nagy könyvtár őre.

6. Kerekes Dezső, okl. tanár, tanít mathesist az V—VIII. s természettant a VII—VIII. osztályban, a VII. osztály főnöke, természettani muzeum s a tanári könyvtár őre.

7. Vozári Gyula, okl. tanár, tanít latin nyelvet az V—VI. osztályban, görög nyelvet a V. és VIII. osztályban, az V-ik osztály főnöke.

8. Sárkány Imre, okl. tanár, tanít földrajzt a II. III. és VII., történelmet a VIII., német nyelvet a III—IV., vallást az I. és III—IV. osztályban, a III-ik osztály főnöke, a gyorsírás tanítója.

9. Dr. Veres Samu, okl. tanár, tanít magyar nyelvet a III—V., latin nyelvet a IV., történelmet a III., és az összhangzatos éneklést a felsőbb négy osztályban, a tanári tanácskozmányok jegyzője s az ifjusági könyvtár őre, osztály főnök a IV. osztályban.

10. Szabó József, helyettes tanár, tanít latin nyelvet a VII., görög nyelvet a VI—VII. osztályban, vallást a II—IV. és VII—VIII. osztályban.

11. Schönleitner Károly, rajz s torna tanár, tanít: szabadkézi rajzot a III—VIII., rajzoló mértant az I—IV., földrajzt és számtant az I-ső, szépirast az I—II., tornát az I—VIII. osztályban.

12. Dráveczky Kálmán, róm. kath. segédlelkész s okl. vallás tanár, tanítja a vallást a róm. kath. növendékeknek.

13. Singer S. Leo, ker. főrabbi, tanítja a vallást az izraelita növendékeknek.

14. Szöllösy István, elemi iskolai, tanító, tanítja az I—IV. osztály ev. ref. tanulóit az egyházi éneklésre.

15. Törköly József, közös elemi iskola igazgatója, tanítja az I—IV. oszt. ev. ág. hitv. növendékeit az egyházi éneklésre.

V.

Bevégzett tananyag az 1887/8. tanévben.

I. osztály.

Vallástan: (Ev. ref. és ág. ev. együtt.) A vallás fogalma, a vallások osztályozása, a mózesi vagy ó-szövetségi vallás, a jézusi vagy új szövetségi vallás, Jézus élete fellépéséig. A hegyi beszéd. Kk. Kovácsy Sándor „Bibliai vallástan.“ Het. 2 óra. — Tanította: Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Mondattani alapon a nyelvtanból: a hangok, — mondatok, mondatrészek, mondatok nemei, — a beszédrészek, — az ige és különféle személyragjai, módjai, idei, a teljes igeragozás. — a névszó mint alany, tárgy, mint különféle határozó, jelző és állítmány, — a névragozás összefoglalása, — a szóképzésből a tövek, képzők, ige- és névszóképzés, összetett szavak. Olvasmányok: tanító- és népmesék, leírások a népeletről, a magyar földről, elbeszélések a hunnok és magyarok történetéből, a görög mondakörből. Költemények. Az olvasmányok értelmes, hangsúlyos olvasása, tartalmi megértése és előadása. Elemzés a nyelvtani tanulmányok alapján. Kéthetenként egy iskolai dolgozat. Kk. Szinnyei József iskolai magyar nyelvtana I. rész és magyar olvasókönyve szintén I. rész. Het. 6 óra. Tanította: Polnis János.

Latin nyelv: Alaktan mondattani alapon. — a betűk felosztása és használata, — a főnév és melléknév ejtegetése, egyezése, nemi meghatározása, az utóbbinak fokozása, — számnév, névmás, — határozók képzése és használata, — az ige teljes cselekvő és szenvedő alakja, körülírt igehajlítás, álszenvedő és némely gyakran előforduló tőváltoztató igék. Olvasmányul szolgált Róma őstörténetéből annak alapítása. — fejlődése az első három király alatt a Horatiusok és Curatiusok harczáig. XXXVIII latin olvasmányának megfelelő 38 magyar gyakorlat. Hetenként egy iskolai dolgozat.

Kk. Bartal-Malmosi latin alaktan és gyakorló könyve. Het 7 óra.
— Tanította: Polnis János.

Földrajz: A magyar szent korona országainak általános leírása, tekintettel a természeti viszonyokra. — a főbb topographiai adatok, vidékek és városok néprajza, a lakosok foglalkozása. — a feltünőbb föld és kőzetnemeknek, jellemző növényeknek és állatoknak leírása.

Európai részek: Alpok, Kárpátok északi lejtősége, — az Osztrák-Magyar monarchia nyugati része, — a német közép-hegység. Európa félszigeteinek hegységei és folyói. German síkföld. — Francia föld, Britt szigetek. Jütland és a Dán. Skandináv félsziget és a Szarmata síkság. Európa általános viszonyai. Kk. dr. Hunfalvy János. Európa földrajza. Het. 4 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Szám tan: A számok ismertetése, — a négy számolási művelet nevezetlen és nevezett számokkal. — a számok oszthatósága és ismertető jelei, — a legkisebb közös többes kikeresése. — a négy alpművelet közönséges és tizedes törtekkel. az életből vett példákban begyakorolva. — az időszámítás esetei, — naptárak. — méterrendszer és mértékek ismertetése. Kk. Mauritz Rezső számtana I. r. Het. 3 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

Rajzoló geometria. A pont és vonalak. A vonalak fekvési és mérési viszonyai. Az egyenes vonalú idomok u. m. három-, négy- és sokszög, különösen a szabályos sokszög és a kör tulajdonsága, alkotása, összeillősége, hasonlósága, symmetriája és területe. A kerület és a esigavonal. A geometriai elemek alapján síkdiszitmények rajzolása u. m. derékszögű és ferdeszögű vonalcombinációk, különösen az egyszerű meander, szőnyegminták, csillagalakzatok és rozetták, továbbá vegyes vonalú diszitmények szerkesztése. K. k. Landau-Wohlrab. Szemléltető planimétria Het. 3 óra. tan. Schönleitner Károly.

Szépírás: Magyar folyó írási gyakorlatok kellő magyarázatok kíséretében, szem előtt tartva a szépírás szabályait. Heti 1 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

Tornázás: Szabad- és rendgyakorlatok, katonai állás-, járás- és fordulatokkal. Táv- és magasságugrások, ugrások bakon és lovon. Egyszerű gyakorlatok a nyújtón és korláton. Heti 3 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

II. osztály.

Vallástan: Jézus példázatai. Jézus élettörténete a virágvasárnapi eseményektől menyemenetelig. Az első Pünköst. A prot. ünnepek bibliai alapja s jelentősége. Kk. Bibliai vallástan. Irta Kovács Sándor. Sárospatak 1882. Het. 2 óra. Tanította Szabó József.

Magyar nyelv: Az első osztály tananyagának átisméltése mellett különösen a névragos és névutós határozók. Összetett-, összevont-, rövidített- s többszörösen összetett mondatok, körmondatok. Olvasmányokból: elbeszélések, helyrajzok, a magyar és görög törtézelem egyes nevezetesebb mozzanatai. Költemények. Az olvasmányok értelmes és hangsúlyos olvasása, tartalmának megértése és elmondása. Elemzésuél különösen a határozó mondatrészek nemeinek felismerése, és az olvasmányban a mondat szerepe. Két hetenként 1 iskolai dolgozat. Kézikönyv: Szinyei József iskolai magyar nyelvtana 2-ik füzet és magyar olvasókönyve 2-ik kötet. Hetenként 5 óra. — Tanította: Zachar Gusztáv.

Latin nyelv: Az első osztály tananyaga átisméltelve s kibővitve, különösen a coniugatio periphrastica, — az igék imperfectum, perfectum és supinum képzése, — rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Kötőszók. Szókepzés. — Olvasmány: Róma történelme a hármások küzdelmétől a Tarquiniusok elűzetéséig; az alaktani ismeretnek megfelelő gyakorlatok magyarról latinra fordítva. Szótanulás, etymologicus csoportokban. A latin gyakorló könyvből I.--XXX. fejezetek könyv nélkül is. Hetenként egy iskolai dolgozat. Kk. Bartal Malmosi: Latin alaktan és gyakorló könyv. Hetenként 7 óra. Tanította: Zachar Gusztáv.

Földrajz: Európa, Ázsia s Afrikának az I. osztályban nem tanult részei, továbbá Amerika és Ausztrália földrajza. Hegy- s vízrajz par alakulat, éghajlat, jellemző állatok, növények, ásványok, lakosság, városok, államok, természeti vidékek szerint. Az öt földrész összefoglaló áttekintése s összehasonlítása. Európa nevezetesebb országai az iskolában rajzoltatva. Kk. Scholcz Albert „Földrajza” II. és III. rész. Het. 4 óra. — Tanította: Sárkány Imre.

Szám tan: Az első osztályban tanultaknak átisméltése után a rövidített számműveletek. — arány, aránylat, aránylat-feloldás, egyenes- és fordított arány, egyszerű hármasszabály, egyszerű kamatszámítás egységre vitel, közvetlen egyenletbe hozás és aránylat alapján. Külföldi mértékek és pénzegységeknek átszámítása. Kk. mint az I.-ső osztályban. Hetenként 4 óra. — Tanította: Zachar Gusztáv.

Rajzoló geometria: Stereometriai elemek. A sík. Az egyenesek és síkok abszolút és relatív fekvése, lapszög és szögletek. A legfontosabb testek, u. m. hasáb, gúla, henger, kúp, szabályos testek és gömb tulajdonságai, hálózata, összeillősége, hasonlósága, symmetriája, felszíne és térfogata. Testminták készítése. Testek és egyszerűbb tárgyak axonometricus rajzolása. Síkdíszítmények folytatólagos rajzolása, a tanár előrajza nyomán. Kk. Landau Wohlrab, Rajz-stereometria. Het. 3 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

Szépírás: Magyar és német folyóirási gyakorlatok. Het. 1 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

Tornázás: Ugy mint az I-ső osztályban, csak fokozottabb mértékben. Het. 2 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

III. osztály.

Vallástan: Ev. ref. Bevezetés a bibliába. A biblia különböző fordításai. Az ószövetségi könyvek ismertetése. Kk. Radácsi György „Bibliai bevezetés“-e, Sárospatak 1882. Het. 3 óra. — Tanította: Szabó József.

Ág. ev. Keresztyén vallástan: Istenről. Jézus Krisztusról, az emberről és a hitről szóló részek. Kk. Csisko János „Ker. vallástana“. Het. 2 óra. — Tanította: Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Het. 3 óra. Rendszeres magyar nyelvtan, első ha-mad: hangtani szabályok, a magyar helyesírás alaptörvényei. A beszédrészek változtatásai szóragozás, szóösszetétel és szóképzés által. Képzők tana, különös tekintettel az idegen származású és hibásan képzett szavak kiküszöbölésére a helyes magyarság elvei szerint. Igék, igeképzők, igeragozás, határozók, kötőszók. A mondatból az egyszerű, bővített és összetett mondatok rendszeres tárgyalása az olvasmány alapján. Hang-, szó- és mondatnani elemzés és jelentés, a szavak szellemi tartalma. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Az olvasmányok közül bővebb feldolgozás tárgyai voltak: „Mátyás király jeles tettei“ és a „Felfedezések és találmányok“ című fejezetek. Két hetenként egy írásbeli dolgozat. K. k. Szinyeyi József „Rendszeres magyar nyelvtan“ Lehr-Riedl: „Magyar olvasókönyve“ III. k. — Tanította: Dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Az alaktan folytonos ismétlése mellett a pusztá, összevont és bővített mondatok szerkesztése, ennek körében az idők, módok, esetek használata, megfelelő irálygyakorlatokkal. Liviusból: A római köztársaság kezdete Tarquinius Porsennát háborúra ingerli. Háboru a latinokkal. 21 fejezet; a Fastorum liber-

ből: Gabii capti, Fabii, Phaedrus meséiből 8 mese. A rómaiak államélete: a tanács, a consulatus, a néptribunatus, aedilis plebis, népgyűlések, a dictatura, a praefectura urbis, interregnum, interrex, quaestura és a szolgák. A szótagok időmennyisége s a verslábak. Kk. Bartal-Malmossy Latin mondattana és olvasókönyve. Het. óra szám 6. Tanította: Bodor István.

Német nyelv: Alaktan modattani alapon. Olvasás, írás, a névelő, főnév, melléknév ejtegetése, az utóbbi fokozása, a számnév, névmás, a három segítő ige, a rendes, cselekvő és szenvedő igeragozás, visszaható, személytelen, rendhagyó, értelemmódosító és összetett igék; előjárók. Megfelelő gyakorlatok németről magyarra és viszont szóval és írásban. Két hetenként zárthelyi iskolai dolgozat. Kk. Graf Jakab „Német nyelvtana“ I. rész. Heti 4 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Történelem: Magyarország története. Kk. Maklár Pap Miklós, II. ik kiadás. Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza, dr. Márki Sándortól. Het. 4 óra. — Tanította: dr. Veres Soma.

Földrajz (fizikai): A főbb fizikai törvények. A föld mint világtest. A föld szárazulata, vizei, légköre, belseje. Kk. Schmidt Ágoston „Fizikai Földrajza“. Het. 2 óra. — Tanította Sárkány Imre.

Szám-tan: Az alapműveletek ismétlése egész és törtszámokkal. Rövidített szorzás, rövidített osztás. Viszonyok. Egyszerű és összetett arányok. Az arányok különböző alkalmazása: arányos osztás, láncszabály, vegyítésszabály; kamatos kamatszámítás. Kk. mint az I. és II. osztályban. Het. 3 óra. — Tanította Baksay István.

Rajzoló geometria. Az egyenes vonalak és szögek fekvési és mérési viszonyai, a négy alapműveletek. A három-, négy- és sokszög tulajdonsága, szerkesztése, összeillősége, hasonlósága és symmetriája kibővítése, terület meghatározása. Az idomok másolása, kisebb-nagyobb és hasonló nagyságú mértékben a háló- és arányos szög segítségével. Az idomok alakváltoztatása. A húr és az érintő legfőbb tulajdonságai. A kerületi és a központi szög. A beírt és körülírt szabályos sokszög. Két kör viszonylagos fekvése és a leg-egyszerűbb érintési feladatok (ha az érintési pont adva van). Helyszinrajz elemei. Kk. Landau-Wohlrab, „Rajzoló geometria III f. Het. 2 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

Tornázás: Az egyszerű szabadgyakorlatok különféle nemei: állások, tag-szabadgyakorlatok minden irányban, de csak egyoldali mozdulatokkal, járó szabadgyakorlatok változó ütemben és a futás egyes alakjaiban. Rendgyakorlatokból: sorfelállítás, igazodás, fordul-

latok, menet előre, hátra, oldalt, kanyarodás oldal- és arezszorban. Szereken ugyanaz, mint a II. osztályban, csak fokozottabb mértékben. Het. 2 órán. — Tan. Schönleitner Károly.

IV. osztály.

Vallástan: Ev. ref. mint a III-ik osztályban. — Tanította: Szabó József.

Ág. ev. mint a III. osztályban. — Tanította: Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Het. 4 óra Stilisztika, első rész. A nyelv mint stylus, — az egyszerű és szép irály lényege és alkalmazása. a szemléletesség és élénkség tényezői: tárgyfestés, megszemélyesítés, hasonlat, szóképek, jelzők. körülírás, tulzás, szó és gondolat-alakzatok Verstan. Arany János „Toldi“-jának irálytani elemzése (három ének könyv nélkül). Két hetenként írásbeli dolgozat. K. k. Névy L. Irálytan I. rész. Arany „Toldi“-ja magyarázza Lehr A. — Tanította: Dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Az alaktani ismeretek átisméltése és folytonosan ébrentartása mellett az egyszerű és összetett mondat szerkezet ismertetése, különös tekintettel a mondat határozóira. A mondatból az esetek és idők használatának rendszeres begyakorlása. Prózai olvasmány Livius „Róma története.“ Költői: Ovidius metam. Thaeton, — Daedalus és Icarus, — Ovid: „A Fabiusok veszte,“ Philemon és Baucis. Két hetenként egy írásbeli dolgozat. Kk. Bartal Malmosi Latin mondatban, Schulz Dávid L. Mondattan. — Elischer „Szemelvények.“ Het. 6 óra. — Tanította: Dr. Veres Samu.

Német nyelv: Mondattan: a mondat részei s azok elhelyezése a mondatban, a mondatok nemei, a beszédrészek használata a mondatban, u. m. a névelő, a főnév minden egyes esetben, az előjárók, az ige módjai, idei, az igenevek, a melléknév, névmás, számnév és határozók használata megfelelő gyakorlatokkal. Prózai olvasmányok: Die Aegyptier, die ersten Menschen, die Flut, Deukalion und Pyrrha, Orpheus und Eurydike, Herakles. Költemények: Die beiden Pflüge, der betrogene Teufel, Schwert und Pflug, der arme und das Glück, die Augen, ezek könyv nélkül is. Két hetenként iskolai dolgozat. Kk. Szemák István „Német mondatana“ és „Német olvasókönyve“ I. rész. Het. 3 óra. — Tan. Sárkány Imre.

Történelem: Az ókor: A keleti népek s azok műveltségi állapota. A görög törzsek. A dór vándorlás. Spárta és Athén szervezése. A persagörög háboruk. Athén emelkedése. Perikles kora.

A peloponnesusi háboru. Macedonia. Nagy Sándor s utódai. Róma története a császárság megalapításáig. Szilágyi Sándor tankönyve nyomán. Het. 3 óra. — Tanította: Baksay István.

Természetrájs: Ásványtan: vegytani előismeretek, az ásványok alakí, physikai és chemiai tulajdonságai, az ásványok részletes leírása, közet és földtan, korszakok és formatiók Buza J. t. k. nyomán. Jégezminták készítése, lángkísérletek, ásvány vizsgálatok, gyűjtés. Het. 3 óra. — Tanította: Fábry János.

Szám tan: Algebra: Bevezetés a betűszám tanba. A négy alapművelet egész számokkal és törtekkel. Geometriai haladvány. mint osztás eredménye. Közös osztó. közös többszörös. Első foku egyenletek egy ismeretlennel. Az arányok ismétlése. Mauritz Rezső Általános számtana szerint. Het. 3 óra. — Tanította: Baksay István.

Rajzoló geometria: A kör. az érintő- és búrva vonatkozó szerkesztési feladatok, a körben előforduló szögek tételei. A sokszögek szerkesztése. Két kör relativ fekvésére vonatkozó tételek. A kúpszeletek u. m. a kerület, hajtalék és mentelék alaptulajdonságai, különféle szerkesztése és e vonalak érintői. Az evolvensok, cycloisok. csigavonalak és más fontosabb tulajdonsága és szerkesztése.

Építmények alap- és homlok rajzainak, metszeteinek rövid ismertetése, épületek tervezése. A térbeli helyzet és ábrásolása felismerése czéltárból, a derékszögű v. tülettan elemei. K. k. Landau-Wohlrab: rajzoló geometria III. füzet. Tan. Schönleitner Károly.

Torna Ugy mint a III. osztályban. Heti 2 órán. Tan. Schönleitner Károly.

V. osztály.

Vallástan: (ág. ev. és ev. ref. együttesen). A keresztyén egyház történetéből az ó- és középkor a reformációig, Kovács Sándor tk. szerint. Het. 2 óra. — Tan. Fábry János.

Magyar nyelv: Stilisztika II. rész: Szerkezetben. A felalalásról (inventio). A logikai gondolkodás főbb alakjai: a fogalom, értelmezés, felosztás, részelés, ítélet és következtetés. Az anyaggyűjtés forrásai. Az összegyűjtött anyag elrendezése, a szerkezet törvényei szerint. Vázlatok kidolgozása, — végre az előadás általános formái. u. m. a leírás, elbeszélés, magyarázat, elmélkedés és értekezés. Kk. Névy L. Stilisztika II. rész: Szerkezetben. „Arany J. balladáí“ magy. Lehr. Het. 3 órán. — Tan. dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Carthago és Róma viszonya, Livius élete és

munkássága röviden. Livius Ab urbe condita XXI. könyve kihagyásokkal; Pirchala Anthologia Latinájából XLVI. Horatius Carm. I. 3. 4. IV. 3. 7. Epod. 2. Tibullus I. 10. Propertius IV. 2. Ovidius Am. I. 15. III. 9. Fast. II. 83—118. Martialis I. 60. IV. 8. költemények fordítása, az illető költői műfaj, versalak ismertetése, szerzők életrajza, régiségtan, alak- és mondattani stilisztikai ismétlések, etymologia, synonymum a szövegben előforduló anyag szerint, kéthetenként extemporale meg scriptum. Kk: Bartal-Malmsosi Livius, Pirchala Anthologia Latina, Bartal-Malmsosi Mondattan, Simonyi Zs. Latin szókönyv, etymologikus csoportokban. Het 6 óra. Tan. Vozári Gyula.

Görög nyelv: Olvasmányok alapján az egész alaktan a 7mi végü igéig, minden a szövegben előforduló mondattani, stilisztikai szabály gyakorlásával. Schenk Ábel olvasókönyvéből LXV görög és 65 magyar gyakorlat némi kihagyással; továbbá az Epitymbia, Protreptika, Szkóptika minden epigrammája elemzéssel fordítva. Kéthetenként írásbeli dolgozat az ösmert szókészletből a tanult szabályok begyakorlására. Kézikönyvek: Schenk Ábel, Görög olvasókönyv; Dóczy Lajos, Görög nyelvtan. Het. 5 óra. — Tanította nov. 1-től: Vozáry Gyula.

Német nyelv: A mondattan befejezése. Az összetett mondat és fajtái, mellé és alárendelt mondatok szerkesztése, a mellékmondatok rövidítése, — többszörösen összetett mondatok, körmondatok, megfelelő írás- és szóbeli gyakorlatokkal, dr. Szemák István mondattanának 3-ik kiadása nyomán. Olvasmányok: prózai és költői szemelvények. — Herder „Cid“-jéből 23 válogatott románc fordítva, tárgyi és tartalmi magyarázatokkal, részben könyv nélkü s prózában feldolgozva. Iskolai és házi dolgozat négyhetenként. Hoffmann Mór német tan- és olvasókönyve 2-ik kiadás. Het. 3 óra. — Tanította Fábry János.

Történelem: Róma története Augusztustól a császárság bukásáig. A germanok. A népvándorlás, s az annak folytán keletkezett új államok. Az izlam eredete s terjedése. A hűbériség. Az egyház fejlődése. A pápaság és császárság küzdelme. A keresztes háborúk kora. A középkori intézmények bomlása, a nagy királyságok alakulása. Kk. Szilágyi Sándor Egyetemese története. Het. 3 óra. — Tanította: Baksay István.

Természetrész: Növénytan: az őszi flóra egyes alakjainak bevezetése után szövet- és alaktan, — a növények élete, rendszeres (Sachs r.) leírása, földrajzi elterjedésük, — mikroskopi vizs-

gálatok, rajzolás, gyakorlatok a növények meghatározásában, — gyűjtés, kirándulás. Kk. Buza János növénytana. Segédkönyv: dr. Cserey „Növényhatározó“-ja. Het. 2 óra. — Tanítja: Fábry János.

Matematika: a) Algebra: Algebrai törtkifejezésekkel való műveletek, közös osztó és többszörös. Proporiók tana. Határozott elsőfokú egyenletek két és több ismeretlennel. Hatványozás, binomok magasabb pozitív egész hatványai (Pascal-féle háromszög). Négyzetgyök és a másodfokú egyenlet, köbgyök és számműveletek gyökmennyiségekkel. — b) Geometria: Planimetria a körbe és a kör körül rajzolt sokszögek kivételével. Kk. Mauritz Rezső „Algebra“ és Ábel Károly „Geometria.“ Het. 4 óra. — Tanította. Kerkes Dezső.

Torna: Összetett szabadgyakorlatok, ellenoldali mozgásokkal is alkalmazva.

Rendgyakorlatokból: a fentebbiek, főképen az alkalmas és változó felállításához, melyben a szabadgyakorlatok történnek. Szergyakorlatok. Het. 2 óra.

VI. osztály.

Vallás tan: (Ágost. és hely.) A keresztyén egyház története a reformatiótól kezdve. Kovácsi Sándor tankönyve szerint. Het. 2 órán. — Tanította: Baksay István.

Magyar nyelv: A prózai írásművek elmélete. Olvasmányok: Székely István, Heltai, Pethő, Cserei, Virág Benedek s Horváth Mihály történeti műveiből, Nagy Lajos jelleme Szalaytól, Zrínyi a költő itjusága, Salamon Ferencztől s ezeknek alapján az irály és szerkezettan ismételése mellett a történeti, néhány novella és az ismeretes regények alapján a költői próza. — Szónoki beszéd: Deák Ferencz, br. Eötvös József, Kölcsey Ferencz, Ipolyi Arnold és Kossuth Lajos műveiből, melyeknek alapján a szónoki prózát s a szónoki beszéd szerkezetét ismerték meg az osztály növendékei. — Értekezések: Pázmány Pétertől, Zrínyi Miklóstól, Faludy Ferencztől, Szabó Károlytól, Aranytól, Csengeritől és Erdélyitől s ezeknek alapján az értekező próza. Schakespeare Coriolanusa és Molière Tudósúók című vigjátékának alapján a cselekvény, tragikum és komikum, a dráma szerkezete, sajátosságai s drámai jellemek. A nyelvek osztályozása s a magyar nyelv rendszere. — Írásbeli feladatok voltak: Ferrum ribigo consumit (Chria). Az év négy szaka (Elméelkedés). Jellemrajz szabadon választott történeti személyekről. Didactikus levelek a nyelv sajátosságairól. Szónoklattani tanulmány Kölcsey védbe-

szédéről. Aurora est musarum amica (Buzdító beszéd). A jó tett önmagában bírja jutalmát. Az idealismus és realismus Pláton és Aristoteles elvének alapján. Kkvek: Névy „Rhetorikája“ és dr. Szinyei József „A magyar nyelv rövid rendszere.“ Hetenként 3 óra. — Tanította: Bodor István.

Latin nyelv. Sallustius Jugurthája kihagyásokkal. Vergilius Aeneiséből a tartalom, szerkezet, s II. ének; szerzők életrajza, alak- és mondattani meg stilisztikai ismételések, etymologia, synonymum, némely helyek könyv nélkül is, régiségtani ismeretek, a mennyiben a szöveg megértésére szükségesek, továbbá bővebben tárgyalva a római jellem, épület, család, nyilvános élet, vallás. Két hetenkint extemporale és scriptum a fordított szöveg alapján. Kézi könyvek: Bartal-Malmosi Mondattan. Bartal-Malmosi Sallustius Jegyzetekkel, Pirchala Vergilius Jegyzetekkel, Simonyi Szókönyv. Wilkius Római régiségek. Het. 6 óra. — Tanította: Vozári Gyula.

Görög nyelv: Az alaktan bevégezve. A mi-végű igék két osztálya. Rendhagyó igék az alaktan megelőző részének többszörös átisméltésével. Mondattani szabályok az olvasott textus alapján, ezeknek begyakorlása, ugyszintén extemporalék. Az olvasó könyvből: Gyakorlatok: 74—100-ig kihagyásokkal. Mesék: A farkas és a bárány (3), A majom és a teve (6), A katona és a varjak (17), A farkas és az oroszlán (20), A róka és a szőlő (25), Az öreg és a halál (26), A páva és a esóka (27), A ludak és a darvak (28), A farkas és a juhászok (29), A ló és a szamar (33) = 10. — Apróbb elbeszélések: 1, 2, 5, 6, 9, 11, 33, 35, 36, 37 = 10. — Nagyobb olvasmányok: Az ifjabbik Kyros, Gyges = 2. — Epigrammák: A 1—10, B 1—5, C 1—5. — Jambusok: 1. — Babrios meséi: 1—5. — Henophon élete és művei. A Cyropaediából: I. Kyros származása, az ifjuság neveltetése a perzsáknál. II. Kyros és Astyages. — Az Anabasisból: A. Az ifjabb Kyros. I. Készülődések a háboruhoz. II. Vonulás a király ellen, részben. Két hetenként írásbeli dolgozat részint görögtől magyarra, részint magyarból görögre. — Kk. Curtius Gy. Görög nyelvtana. Fordította dr. Ábel Jenő, Budapest 1886. Görög elemi olvasókönyv Curtius görög nyelvtanához, szerk. dr. Schenkl K. Fordította dr. Ábel Jenő, Budapest 1886. Chrestomathia Henophon Kyropaediája, Anabasisa és Sokratos nevezetességeiből. Dr. Schenkl K. Magyarra fordította V. Horváth Zs. Budapest 1887. Het. 5 óra. — Tanította: Szabó József.

Német nyelv: A nyelvtan rövid átisméltése. A német költészetből a legszükségesebb verstani ismeretek és a legfontosabb

költői műfajok. Költői olvasmányok: Das Glück von Edenhall, Lore-Ley, Die Grenadiere, Die drei Ringe, Irin, Das Kind der Sorge, Der gerettete Jüngling, nyelvi és tárgyi magyarázat mellett könyv nélkül is. Prózai olvasmányok: Wesen der Sage, Inhalt der Odyssee, Das Nibelungenlied, Alexander der Grosse, als historischer und mythischer Heros. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. F. W. Gredy. „Die deutsche Poetik“ és Hoffman Mór „Német tan- és olvasó könyv“ III. köt. Het. 3 óra. — Tan. Polnis János.

Történelem: Az ujkor. A felfedezések. A reformatio. A tudomány és művészet ujja éledése. A vallásos és nemzeti háboruk. A fejedelmi absolutismus kora. Demokratikus mozgalmak. A francia forradalom és Napoleon kora. A juliusi forradalom s annak hatása. Az 1848-iki események rövid vázlatá — Szilágyi Sándor tankönyve nyomán. Het. 3 óra. — Tanította: Baksay István.

Természetrajz: Állattan: elemi és összetett szervek, az állati élet működése, rendszeres leírás, földrajzi elterjedés dr. Roth S. tankönyve szerint. Mikroszopi vizsgálatok, rajzolás, meghatározás, gyűjtés. Het. 3 óra.

Mathesis: a) Algebra: A hatványozás általánosítása. Számműveletek zero, negatív és tört kitevőjű hatványok és gyökmennyiségekkel, n-ik gyök, rationalis, irrationalis, realis és imaginaris gyökök. Különböző alapu számrendszerekben való számműveletek, véges és periodicus törtek bármely rendszerben. Logarithmusok elmélete és alkalmazása. b) Geometria: A körbe és a körülírt sokszögek, a kör és részeinek kerülete és területe. Goniometria és trigonometria. Kk. Mauritz R. és Ábel Károly tankönyvei. Het. 3 óra.

VII. osztály.

Vallástan: Ág. hitv. ev. Ker. hit- és erkölcesstan Zsilinszky Mihály tankönyve szerint. Bibliái olvasmányok. Het. 2 óra. Tan. Fabry János. — Ev. ref. A keresztyén erkölcesstudomány elvi és alkalmazott része. Kk. „Keresztyén erkölcesstudomány“ Zsarnay Lajos. IV. kiadás. Sárospatak 1883. Het. 2 óra. — Tan. Szabó József.

Magyar nyelv: Az aesthetikai alapelvek megismertetése után a költői irány verstani sajátosságai, melyek rendszeren olvasmányokból állítottak össze. Ily olvasmányok voltak: Honfi dal, Rég veri már, Szülő földemen, A virágnak megtiltani, Temetésre szól az ének, Petőfitől. Telen nyáron pusztán az én lakásom, Tompától. Hazámhoz, Szász Károlytól. Nép dalok, miknek alapján a dal, több elegia Vörösmartytól, Tompától és Aranytól, miknek alapján az ele-

gia; Apotheosis, Bajzától. A magyarokhoz, Fohászkodás Berzsenyitől. A Szózat, Hymnus, Főti dal, A vén cigány, Vörösmartytól. Egy gondolat bánt engemet, Az örült Petőfitől, ezeknek alapján az ódai költemények. Vojtina ars poëtikája, Aranytól. Levél egy kibujdosott barátom után, Tompától; ezek alapján a tanító költemények és költői levél. — A hit, Bajzától. Enyhülés, Aranytól a böleselő ének. — Pató Pál. Petőfitől. A népszerűség, Gyulay Páltól a satyra megismertetésére szolgáltak alapul. Leíró költemények megismeréséhez Regg és est, Aranytól. Falusi órák, Tompától, az életképekhez: Kiskunság. Falu végén, Sári néni olvasása és magyarázata folytán jutottak növendékeink, míg az idyllekre például a Családi kör-t Aranytól s Faludynak Pásztorversengését olvastuk. Az elbeszélő költészet megismeréséhez „Csörsz árka“ Tompától, „A fekete eb“ Garaytól, a regeéhez „Árvalányhaj“ Tompától, a legendaéhoz „Szent László“, regekép „A varró leányok“ Aranytól, a románcéhoz „A szellő“ Gyulay Páltól, a balladáéhoz Gyulay és Arany több balladájának olvasása vezetett. A hőskölteményt „A Zrínyiasz“ és Csokonay „Dorotta“-ja után ismertettük. A „Zalán futása“ magán olvasmány tárgyát képezvén. Olvastatott néhány költői elbeszélés, több mese az egyes fajokra. „Bánk bán“ Katonától, „Liliomfi“ Szigligetitől, „Az ember tragoediája“ Madáctól, — az egyes népszínművek magán olvasmányul hagyattak fel; ezek alapján a drámai költészet. — Feldolgozták: „A tanév elején“ (szónoki beszéd). Aesthetikai tanulmány Arany „Fülemüléje“ felett. A tragicum „Agnes asszony“ című ballada alapján. „Ünnepen“ (elmélkedés). Párhuzam a regény és hősköltemény között. „Áldozatkészség nélkül nincs hazafiság.“ „Az ember tragoediájának“, „Liliomfi“-nak s „Bánk bán“-nak tartalma, főtekintettel a mesealkotásra. Kk. dr. Kapossy Luczián „Költészettan“-a. Het. 3 óra. Tan. Bodor István.

Latin nyelv: I. Az előző évben olvasottak folytatásául: P. Vergilius Maro Aeneisének VI-ik éneke, tárgyi és tartalmi magyarázatokkal. Összehasonlítva Vergilius és Homeros (Odyssea XI ének) felfogása az alvilágról, közbe-közbe bizonyos kipillantással Dante „Poklára“. II. Cicero élete és művei. Oratio De Imperio Cn. Pompei, In L. Sergium Catilinam I., IV. olvasása és tárgyi magyarázata mellett feltüntetve a használt szónoki alakzatokkal s a stylus szépségeit. III. A római irodalom-történet 4. korszakának (aetas barbara, semibarbara, aurea, argentea) tüzetes ismertetése. Két hetenként írásbeli dolgozat. Kk. P. Vergilis Aeneidos libri XII. Bevezetéssel és magyarázattal ellátta Pirchala Imre. I. kötet I—VI.

Budapest 1881. — Jegyzetek Vergilius Aeneisének I—XII. énekéhez. Irta: Pirchala Imre. Budapest. 1882. — M. Tullii Ciceronis De Imperio Gnaei Pompei Oratio ad Quirites. Magy. dr. Keleti Vince, Budapest, 1887. — M. Tullii Ciceronis In L. Sergium Catilinam Orationes Quatuor. Magy. Köpesdi Sándor Budapest. 1882. A római nemzeti irodalom története. Irta: Szerelemhegyi Tivadar. Budapest. 1885. Het. 5 óra. Tan. Szabó József.

Görög nyelv: I. Homerosz és a homeroszi eposok története. Az Odyssea I, II, III. és XI. éneke tárgyalva. Herodotosz művéből a thermopylai ütközet leírása Herodotos élete. Homeroszi és herodotoszi nyelvsajátságok. II. A görög irodalomtörténetből az epikus költészet, az elégiai, jambusi költészet, lyrai költészet. — III. Az olvasott szöveg alapján, a görög mythológiának és régiségeknek nevezetesebb részei. Két hetenként írásbeli dolgozat. Kk. Homerosz Odysseája, I—III. ének. Magyarázta és bevezetéssel ellátta dr. Abel Jenő. Budapest, 1881. — A XI. énekre nézve: Homeri Odyssea és a Guillelmus Dindorf. Pars. I. V. kiad. Lipese, 1884. Szemelvények Herodotosz művéből. Magy. Dávid István. Budapest, 1880. — A görög irodalom története. Irta: Jebb R. C. Fordította: Fináczy Ernő. Budapest, 1880. — Ó görög élet. Irta: Máhaffy I. P. Budapest, 1881. Het. 5 óra. — Tan. Szabó József.

Német nyelv: A nyelvtan rövid átisméltése. A német irodalomtörténetből a legnevezetesebb mozzanatok a legrégibb időtől a második virágzó korszakig (1748-ig). Olvasmányok Goethe „Hermann u. Dorothea“ idyllicus, eposzából a VII. VIII és IX-ik ének végig s Schiller „Wilhelm Tell“ színművéből a IV. felvonás első két jelenete. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr- und Lesebuch“ III. kötet, Weber Rudolf „Goethe Hermann u. Dorothea“ ja és dr. Heinrich Gusztáv „Schiller Wilhelm Tell“-je. Het. 3 óra. Tan. Pelnis János.

Történelem és földrajz: Európa, Amerika s Ázsia önálló államai, azok gyarmatbirtokainak ismertetése, kiterjeszkedvén azok történeti alakulására, földrajzi viszonyaira, földmívelése, ipara, kereskedésére, lakosságának nyelvi, vallási s műveltségi viszonyaira, állami szervezésére s főbb városaira. Kk. Scholcz Albert „Politikai földrajza“. Het. 2 óra. Tan. Sárkány Imre.

Mennyiségtan: Het. 3 óra. Kk. Mauritz Rezső Algebra és Abel K. Geometria. a) Algebra: A másodfokú egyenletek teljes elmélete, a másodfokúra reducálható magasabb fokú egyenletek. A másodfokú függvény maximum és minimum értékei. Arithmeti-

kai és geometriai progressziók, utóbbiak alkalmazása, kamatos-kamat, járadék és törlesztési számításoknál és a periodicus tizedes törtéknél. — b) Geometria: Algebrai mennyiségek geom. szerkesztése, a pont koordinatái, kör és egyenes egyenlete. Stereometria.

Természettan: Het. 4 óra Kk. Czögler Alajos „Természettan“. Bevezető alapfogalmak. Mechanika. Akustica és Optika. Tan. Kerekes Dezső.

Torna: Szabad- és rendgyakorlatok sorban és szakaszban. Szergyakorlatok. Het. 2 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

VIII. osztály.

Vallásstan: Ág. hitv. ev. mint a VII. osztályban és rövid bibliasmertetés. Ev. ref. mint a VII. osztályban. — Tan. Szabó József.

Magyar nyelv: A magyar nemzet irodalom-történeti áttekintése, az egyes korokat és írókat jellemző irodalmi művek alapján. — Olvasmányul oly műveket használtunk, melyek egyrészt nyelvünknek fokozatos fejlődését feltüntették, másrészt a növedékek ismeretkörüket teljesen kiegészítették. Írásban feldogozták: Isten nagysága a természetben. Tanulmány a XVII-ik század egyes codexeiről. Az államalkotás tényezői, főtekintettel hazánkra. Az ó-classicai iskola hatása irodalmunkra. Erdély különválása. A vasutak mint a műveltség terjesztésének eszközei. A hősköltemény fejlődése irodalmunkban. A classicismus és románcismus. Az ó és közép magyar nyelv sajátosságai. Hirlapirodalmunk 1850-ig. Kk. Beöthy. Het. 3 óra. — Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: Q. Horatii Flacci Carmina I. 1, 3, 6, 9, 14, 24, II. 10, 14, 18, III. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, IV. 7. és a carmen seculare. Epodos: 1, 2, 13. Epist. 9, 13, 20. De arte poetika. Cicero De amicitia. Alaki, szerkezeti és tárgyi magyarázatokkal. Régiségtan, Róma alkotmányának fejlődésével, irodalom történet. Magán olvasmány: Ciceronis liber De officiis. Havonkint két írásbeli dolgozat az extemporalekon kívül. Kkvek: Bartal-Malmosy Horatius. Heinrich G. Cicero De amicitia. Okányi Pál Római régiségтана. Het. 5 óra. — Tanította: Bodor István.

Görög nyelv: Homeros Iliasából I. II. ének, tartalom, szerkezet, homerosi kérdés, régiségek, homerosi alaktan, magán olvasmányul egy-egy kiszemelt rész. mintegy 100—100 sornyi összefüggő szöveg. Platon Kritonja, életrajza, művei, a főbb bölcsesleti iskolák irányai s principiumai. Házi és iskolai dolgozatul két hetenként

fordítás magyarról görögre az alak- és mendattan ismétlő begyakorlásával a fordított szövegből készített fogalmazvány alapján. Párhuzamos magyar helyek fölemlítése, synonymum, etymologia. Kk. Csengeri, Homeros Iliasa és Jegyzetek. Dr. Szamosi Platon Kritonja. Het. 4 óra. — Tanította: Vozári Gyula.

Német nyelv: A nyelvtan rövid átisméltése. A német irodalom történetből a második virágzó korszak, Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, Goethe, Schiller; Hainbund, Sturm- és Drangkorszak; a klassikusok kortársai és a romantikus iskola. Olvasmány: Goethe „Iphigenie auf Tauris“ színművéből az V-ik felvonás. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr- u. Lesebuch“ III. kötet és dr. Bauer Simon „Goethe Iphigenie auf Tauris.“ Het. 2 óra. — Tanította: Polnis János.

Történelem: Magyarország okmányozó történelme, különös tekintettel az alkotmány s mivelődés fejlődésére és a fontosabb kútfők ismertetése. Kk. Mangold Lajos „Magyarország okmányozó történelme.“ Het. 3 óra. — Tanította: Sárkány Imre.

Mennyiségtan: Het. 2 óra. Kk. Mauritz Rezső Algebra és Ábel Károly Geometria. A kapcsolástan elemei, permutatiók, combinatiók és variatiók Newton binomialis tétele. A gymnasiumi tananyag ismétlése. — Tanította: Kerekes Dezső.

Természettan: Het. 4 óra. Fehér Ipoly Természettan. Hőtan, a chemia elemei, magasság és elektromosságtan. A kosmographia elemei. — Tanította: Kerekes Dezső.

Philosophiai propaedeutica: Lélektan: a lelki élet, a lelki jelenségek főbb csoportjai: az érzetek, a képzetek, a tudat és a képzetek tüneményei, a kedély mozgalmak, a mozgások tüneményei. Logika: a logikai gondolkodás kifejlődése. A képzetek associativ és apperceptiv összeköttetései. Az általános (fogalmak, itéletek következtetések) és rendszeres gondolkodás (meghatározás, osztályozás, hebizonyítás) formái. A tudományok fölosztása és a főbb (inductiv, deductiv) módszerek. Dr. Pauer Imre t. k. nyomán. Írásbeli dolgozatok. Het. 3 óra. — Tanította: Fábry János.

Torna: Ugyanaz a mi az V. osztályban. Het. 2 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Nem kötelezett tantárgyak:

a) **Szabadkézi rajz.** (III—VIII. osztályban, hetenként 2 óra. Kezdők: A meander összetettebb alakzatai. Köríves combinatiók a négyzetben és körben. Stilizált levelek és virágok, palmették, fona-

dékdíszek, levél- és virágszalagok. Haladók. Stilizált polychoon sik-
ékítmények rajzolása és festése. Stilizált oszlopfők, parkányok és más
építészeti alkatrészek árnyékolt rajzolása. Het. 2 óra. — Tanította:
Schönleitner Károly. Mint önkéntes tantárgyat 34 tanuló gyakorolta.

b) **Gyorsírás.** (IV—VIII. osztályban), hetenként 2 órában.
Levelezési gyorsírás Gabelsberger-Markovics rendszere szerint. —
Tanította: Sárkány Imre.

c) **Francia nyelv:** Ezen önkéntes nyelv oktatásban összesen
csak 6 tanuló vett részt, a III. osztályból Braun Márton, Krémer
Miksa, Kohúth János és Novek Béla, a IV-ikből Lengyel Izán és
Pivko Vladinir. Tananyag: alaktan mondattani alapon; a kiejtés,
névelők, főnév ejtegetése, melléknév egyezése és fokozása, névmások,
a segítő és rendes igék hajlítása megfelelő fordítási gyakorlatokkal.
Kk. Noel-Sasváry francia nyelvtana. I. rész. Het. 2 óra. — Tani-
totta: Polnis János.

VI.

Érettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgára a törvény által meghatározott ideig 10-en
jelentkeztek. Ezek közül 9 az osztályvizsgán a kivánalmaknak meg-
felelően, 1 mult évi tanítványunk pedig 1887. szept. 1—5 és szept.
9—10-én a miskolci ev. ref. főgymnasium érettségi vizsgáló bi-
zottság által egy év múlva a teljes vizsgálatok ismétlésére utasít-
tatván, — összesen 10-en tettek írásbeli érettségi vizsgálatot.

A feldolgozandó tételek voltak:

1. A magyar nyelv és irodalomból:

a) Regényirodalmunk fejlődése.

b) A török befolyás hazánkra.

c) Mikép biztosíthatjuk erkölcsi szabadságunkat?

Mind a három tételt kidolgozták, még pedig: Jeles ered-
ménynyel dolgozott 3, jóval 3, elégséggel 4 ifju.

2. Latin nyelv és irodalomból:

Quintilian „Institutionum oratoriarum libri XII.“ XI. könyv
2-ik fejezet.

Jelesen dolgozott 1, jól 3, elégséggel 6.

3. Görögből: Ilias 24. (ω.) 518 - 551. v. — Jelesen dolgozott
1, jól 8, elégséggel 1.

4. Németből: Gellert irói méltatása.

Jelesen dolgozott 2, jól 3, elégséggel 5.

5. Mathesisből: a) Algebra: A helybeli törvényszéki palota
felépítése a városnak 135000 frtjába került — Mekkora évenként
fizetendő részletfizetéssel törleszhetné ez összeget az állam 10 év alatt?
Mivel az állam tényleg az építési költség tizedrészét fizeti 10 éven
át minden év végén kamat nélkül, mekkora a törlesztési és a tényleg
fizetett összeg közti különbség és mivé növekszik ez 10 év
alatt, vagyis mekkora összeggel vásárolta meg a város a törvény-
kezés székhelyét? A kamatiabat tetszés szerint vehetni.

6. Geometria: Egy háromszög két oldalát a következő egyen-
let $\sqrt{3x^2 - 479} + 31 = 3x$ két gyöke adja meg c/m -ben, a na-
gyobb oldallal szemben levő szög $76^\circ 40'$. Ezen háromszög alapját
képezi egy három oldalú egyenes prizma, melynek térfogata
 $0.28m^3$, — mekkora ezen prizma körül írt henger térfogata, vagyis
milyen fatörzsből faragták a prizmat?

Jelesen dolgozott 1, jól 2, elégséggel 5, elégtelenül 2.

A szóbeli érettségi vizsgát június 22-ik napján tartottuk meg,
főt. Czékus István ev. püspök elnöke alatt, ngs. dr. Vécsey Ta-
más egyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében. A vizs-
gáló-bizottság tagjai voltak a nevezett elnök mellett az
igazgató és a szaktanárok, — az igazgató-választmányának küldöttei:
Dapsy Vilmos, igazgató-választmányi társelnök, Terhes Pál. ev. ref.
lelkész, — Glauf Pál, ág. ev. lelkész és Institorisz Endre, csak mint
hallgatók vehettek részt a vizsgálaton.

Szóbeli érettségi vizsgát tett 10 ifju. Jelesen éretnek nyilvá-
nított 1, egyszerűen 6, három pedig 1—1 tantárgyból a roz-
nyói ág. ev. főgymnasiumban szeptember és december hónapokban
megtartandó javító szóbeli vizsgálatokra lettek utasítva.

Az érettségi vizsgát sikerrel tették le: Gaál Gusztáv, Kovács
István, Prékopa Rezső, Soós Barna, Soós Lajos, Tóth Béla, Zmeskal
Barna. Ezek közül lesz theologus 1, jogász 3, orvos 1, gazda 1.
Hárman 1—1 tantárgyból szeptember vagy december hónapokban
tesznek javító vizsgálatot.

VII.

Ösztöndíjak és tandíj elengedés.

a) A lefolyt tanévben következő ösztöndíjak osztattak ki:

1. A néhai Teleky-Roth Johanna grófnő által alapított ösztöndíj, melyben a méltóságos és főt. egyetemes egyház ösztöndíj osztó bizottmányának határozatánál fogva az 1887—88. tanévben 1 tanítványunk részesült. Ezen 38 frt összeget kapta Ranosztay György 7-ik oszt. tanuló.

2. A Huszth József-féle 1000 frtos alapítvány tőke kamatját 45 frtot kapta Juhász László 7-ik oszt. tanuló.

3. A Miklovics György-féle 1000 frtos alapítvány kamatját 45 frtot kapta Tóth Béla VIII. oszt. tanuló.

4. A dr. Nagy Lajos emlékére tett 1000 frt alapítványtőke kamatját kapta 2 tanuló, és pedig Soós Barna VIII. oszt. tanuló 22 frt 50 krt, Némethy Árpád VII. oszt. tanuló 22 frt 50 kr.

5. A Huszt Andrásné-féle 600 frt kamatját 27 frtot kapta Szabó László VI. oszt. tanuló.

6. A Lichard Károly-féle két drb 100—100 frtos földtehermentességi kötvényből álló alapítvány 5—5 frt kamatait kapták Kosztra János és Vincze István IV-ik oszt. tanulók.

7. A Pelsőcz-Szentpétery 100 frtos alapítvány kamatját 5 frtot kapta felerészben Koós Mihály, felerészben pedig Lenkey László II-ik oszt. tanulók.

8. Konyha József-féle 200 frt alapítvány kamatját 9 forintot Demeter István VII-ik oszt. tanuló. Ez évben adtuk ki első ízben.

9. A Káposztás József féle alapítvány 2 frtos kamatját kapta Kovács László V-ik oszt. tanuló.

10. Gróf Forgách Gyuláné 200 frtos alapítványa előbb 500 frtra felszaporítandó s annak kamatja az év végén az igazgató-választmányok kiválasztása szerint egy szegény, de jeles előmenetelű ifjunak valláskülömbőség nélkül lesz kiadandó.

b) Tandíj 27 tanulónak engedett el 292 frt erejéig.

VIII.

T a n e s z k ö z ö k :

a) **Gymnasiumi könyvtárak :**

1. **Tanári könyvtár:** A lefolyt tanévben a következő művek szereztettek be: Abel Károly „Mértan a középiskolák felsőbb osztályai számára“ 1-ső rész. — Hofmeister R. H. „Leitfaden der Physik.“ — Gerevich Emil „A lefelé menő láncztorokról.“ — Dr. Abt Antal „Physika a középiskolák felsőbb osztályai számára. — „A magyarországi kárpát-egyesület évkönyve XIV. és XV. köt. — Tóth Pál „Erkölestan.“ — Dr. Márki Sándor „Magyar Pantheon.“ — Dr. Wildermann Miksa „Jahrbuch der Naturwissenschaften 1886—1887.“ — Lux A. E. „Die Balkanhalbinsel.“ — Breznik János „A selmeczbányai ágostai hitvallásu evangélikus egyház és lyceum története“, 2 ik füzet. — Bod Péter „Historia Hungarorum ecclesiastica. Th. I.

A tanári könyvtárt adományaikkal gyarapították: A m. tud. akademia: 19 kötet és 42 füzet. Továbbá: 1. Magyar királyi földtani intézet: Zsigmond Vilmos „Mittheilungen über die Bohrthermen zu Harkány.“ — 2. Kolozsvári Ferencz József egyetem: Tanrend és beszédek. — 3. Király Pál: Magyar nyelvtan mondat-tani alapon. — 4. Bancso Antal: Keresztény hit- és erkölestan a VIII. oszt. számára. — Vozári Gyula: Riedl Frigyesnek „Rhetorika és rethorikai olvasókönyve“, több évi régi hírlap bekötve. — 6. Franklin-társulat: Mértan a gymn. használatára. VI. kiadás, dr. Lutter Nándortól; „Betűszám-tan“, 8-ik kiadás, dr. Lutter Nándortól; Jeles írók iskolai tára, XXXI. Botond, XXIX. Két szomszédvár, XXX. Egmont: Rhetorika gymn. VI. oszt. Gobi Imrétől. — 7. Eggenberger-féle könyvkereskedés: Jegyzetek Homeros „Ilias“-ához, „Földrajz“ II. r. Dr. Brozik és Paszlavszkytól. — 8. Lampel Róbert: 7 tankönyvet a szaktanároknak megtekintésül. — 9. Lauffer Vilmos könyvkereskedő a szaktanárok részére 2 tankönyvet. — 10.

Sárospataki irodalmi kör: „Görög nyelvtan“, Szinnyei Endrétől; „Számtan“ 2-ik oszt. számára, Zsindely Istvántól.

Ugy a nagy könyvtár, mint a tanári könyvtár állapotát jövő évi értesítőnkben fogjuk ismertetni, a mennyiben rendezés alatt van.

A tanári könyvtár részére következő szaklapok jártak: 1. Prot. egyház s iskolai lap. 2. Sárospataki Lapok. 3. Evangelikus egyház s iskolai lap. 4. Nyelvőr. 5. Philologiai közlöny. 6. Philosophiai szemle. 7. Figyelő. 8. Természettudományi közlöny. 9. Természettudományi füzetek. 10. Képzőművészeti szemle. 11. Tanár közlöny. 12. Földrajzi közlemények. 13. Századok. 14. Magyar történelmi életrajzok. 15. Kárpátgyuleti évkönyv. 16. Praktische physik. Berlin. megrendeltük, de eddigelé még nem kaptuk.

2. Ifjúsági könyvtár: Az ifjúsági könyvtár három év óta rendszeresen fejlődik, azonban még mindig nagy hiányai vannak, különösen az alsóbb osztályok fejlettségéhez mért ifjúsági iratokban s a felsőbb osztályokat megillető tudományos művekben. Ennek oka az volt, hogy nem rendelkezünk annyi jövedelemmel, amennyi úgy a könyvek jó karban tartására, mint az újak folytonos beszerzésére elegendő lett volna. Tanári karunk úgy segített ez állapotot, hogy a lefolyt tanév elején minden tanulóra nézve kötelezővé tette 50 kr. könyvtári díj fizetést, mi által már ez évben 100 forintot felüli összeget fordíthattunk jó és olcsó könyvek bevásárlására. Megvettünk a Gyulai Pál által szerkesztett olcsó könyvtárnak mindazon kötetét, melyek egy, vagy más tekintetben ifjúsági könyvtárunkban helyet foglalhatnak, így az összes tudományos értekezéseket a szépirodalom és történelem köréből, szindarabokat, jelesebb elbeszéléseket stb., összesen 110 füzetet 50 frt értékben. — Vétel útján szaporodott könyvtárunk öt kötettel, — ajándékozás (T. Paczek Emil ur) útján három kötettel. — így a folyó évi létszám 540 kötet.

Az ifjúsági könyvtárral kapcsolatban egy olvasó kör felállítását is tervezzük, melyben felsőbb osztályú növendékeink politikai és szaklapokat is olvashatnának, de a terv csak akkor lesz kivihető, mikor egy alkalmas olvasó teremmel rendelkezünk.

b) Szertárak.

1. Természettudományi muzeum.

a) Az állattani osztály gerinceseinek szakszerű rendezése be van fejezve. E csoportban vannak:

	sz.	db.	ft.	kr.
Készülékek . . .	7	8	75	—
Ösontvázak, koponyák . . .	15	30	179	50
Állati termények	2	2	1	50
Állatok (kitömve v. borszeszben):				
A) Emlősök:				
1. Primates . . .	2	2	27	—
2. Chiroptera . . .	3	4	5	50
3. Insectivora . . .	3	4	6	50
4. Carnivora . . .	8	9	52	—
5. Glires . . .	8	11	19	—
6. Arctyodaetyla	4	4	42	—
B) Madarak:				
1. Rapaces . . .	18	24	93	—
2. Scansores . . .	12	15	42	—
3. Oscines . . .	61	77	156	30
Átvitel:	143	190	689	30
C) Hüllők:				
1. Testudines . . .	3	4	14	50
2. Crocodilia . . .	1	1	35	—
3. Sawria . . .	5	5	13	50
4. Ophidia . . .	5	8	22	—
D) Kétéltűek:	8	8	14	50
E) Halak:				
1) Ostaeanthi . . .	11	17	36	60
2) Chondracanthi	6	7	67	50
Tojás- és fészek-gyűjtemény . . .	74	338	25	—
Összesen:	304	637	1187	90

Ezen összes értékből csak 373 frt 50 kr. a tényleges kiadás. Az ajándékba kapott tárgyak közt foglaltatnak azok is, melyeket a kezelő szaktanár gyűjtött (87 frt értékben). — Rendezés alatt vannak az állattani osztály többi csoportjai. Ugy ennek, valamint a következő években rendezés alá veendő gyűjtemények kiegészítése — a középiskolai oktatás céljának megfelelőleg — még jelentékeny adozatot igényel. A múlt évben a gerincesek csoportjának kiegészítéseül 19 kitömött, részint borszeszbe foglalt állat vétetett 49 frtért. Az emlősök számára készült üveges szekrény 40 frtba került. — Ez osztályt ajándékaikkal gyarapították: Alexay István (Simoni) egy búvárral és egy vidrával, mely utóbbit a likéri vasgyár igazgatóság saját költségén tömetett ki. Koreny Gyula (Rimabrézói) egy kitömött bakózzal. Hevessy Béla (Füge) egy uhu és egy sólyom hullájával. Jászay Erzsébet k. a. (Frederickssund, Dánia) egy ásó-kacsa

(Tadorna cornuta). Lengyel György (Rimaszécs) egy Syrrhaptus paradoxus, Mersitz Ignác (Likér) és Trajtlér János (Balog) egy-egy Colymbus glacialis hullájával. Szabó Mihály orvosnövendék 64 szövettani mikrosk. praeparatummal. Richter Aladár tanárjelölt 34 állat- és növénytani mikrosk. praeparatummal. Diószeghy László VI. oszt. tanuló 12 állatot tömött ki. — Régi számozás szerint volt 1480, most 1514 tárgy.

b) A növénytani osztály számára Lippert és Fáytól vetünk 6 drb növény-artefactát, 5 drb mikrosk. készítményt s különféle kellekeket 23 frt 65 kr. értékben. A múlt évi létszámhoz adva a szaporulatot, a gyűjtemény 1354 tárgyból áll.

c) Az ásvány-közöttani osztályt szaporították: Smidt Sándor, Borbás Béla, Lukovics Dezső tanuló, 12 drb ásvánnyal és kövülettel. Ezekkel együtt van 2259. szám.

2. Physikai szertár szaporodás.

1. Nörrenberg polarisatio készüléke felszerelve . . .	80.—
2. Collectio kettős törésű ásványokból	30.—
3. Spectroscop a spectralanalysishez	65.—
4. Spectroscophoz való anyagok egy szekrényben . . .	7.—
5. Állvány 12 platint dróttal és Breitenlohner féllámpa .	12.—
6. Fresnel-féle interferentia tükör	40.—
7. Interferentia prisma	6.—
8. Üvegrácsolat diffractios szinképekre	6.—
9. Turmalin fogó	10.—
10. Három achromaticus prisma állványon	20.—
11. Phosphorescoló csövek	5.—
12. Newton-féle szingyűrű készülék	10.—
13. Elektromos gép	45.—
14. 15. 16. Mellékkészülékek az elektr. géphez	8.—
17. Condensator	5.—
18. Készülék a Lichtenberg-féle alakokhoz	8.50
19. Regulator az elektomos ivfényhez reflectorral . .	12.—
20. 3 kgr. higany üveggel	12.20
21. Kettős chromsavas kali	1.50
22. Hőmérő magasabb hőmérséklethez	3.50
23. Praecisiv súlyok	4.—
24. Haldat-féle készülék	16.—
25. Borszesz lámpa	—50

összesen : 407.20

Volt az elmúlt évben . . . . . 120 db
ez évi szaporodás 25

összesen : 145

3. A vegytani szerek és eszközök (83) száma nem szaporodott.

4. **Földrajzi tanszerek.** A földrajzi tanszerek a lefolyi iskolai évben Medzihraczký Adolf, alsó-kubini tanító ur ajándékából egy Gönczy-féle földgömbbel gyarapodtak. Ezért neki e helyen is intézetünk köszönetét nyilváníttuk.

5. A **régiség- és pénzgyűjteményben** volt 916 drb. Szaporították: Gál István 10 drb réz, 9 drb ezüstpénzzel, Vajda István 1 drb réz, Diószeghy László 2 drb rézpénzzel. Összesen : 938.

6. **Kézműtárgyak** : 11 darab.

Jegyzet. A múlt 188⁶/₇. évi Ertesítőből kimaradt adományok ezek voltak: Smál Samutól (Tornallya) egy esomó nyersselyem. Kudich Nándortól 2 drb ásvány, özv. Görgey Józsefnétől 1 tengeri rák. Bömisch Páltól 5 db ásvány, Mindszenti Berálannétól 2 db ezüstpénz. Benko János tanártól azbest-kötéldarab, Kún Lászlótól 2 db külföldi rézpénz.

IV.

Ifjusági egyesületek.

a) Önképzőkör.

Az önképző társulat 1887 ik év szept. hó 14-ikén tartotta alakuló közgyűlését Bodor István tanár elnöke alatt. E gyűlés választotta meg a tisztviselőket s kimondta azt, hogy minden tisztviselő hivatalos székfoglaló értekezést tart. egy általa szabadon választott tárgyról. Ifjusági elnök lett Tóth Béla, titkár Prékopa Rezső, főjegyző Gaál Gusztáv, pénztárnok Soós Lajos VIII, aljegyző Juhász László, ellenőrök Soós Béla és Banosztay György VII-ik osztálybeli tanulók. A megkezdett működést fényes közönség előtt zárta be, hazafias ünnepélyt rendezvén a megyeház nagytermében márczius 15-én. A lefolyt idő alatt 21 gyűlés volt, melyeken 1—2 ifju szavalt és elemzett. Elemzéssel szavalt 18, elemzés nélkül, különösen a kezdők közül 14. Dicséretben részesült 10 elemzés és 14 szavallás. A titkári hivatalhoz érkezett 28 dolgozat, melyek közül emlékkönyvbe vettek 5-öt, megdicsértek 7-et, a többi méltányoltatott.

A tanárikar által kitűzött pályakérdésekre a fentebbieken kívül beadatott 5 értekezés, egy tanulmány, egy satyra, egy humoreszk, három ballada, egy monda, négy különféle faju vers, összesen 16

pályamű, melyek közül a tanári kar bírálata alapján jutalmat nyert:
 1. Tóth Béla VIII-ik oszt. tanuló „A képzőművészet története“
 című tanulmánya, melyért szerzőnek a társulati első díj, 6 frt ki-
 adatott, — 2. Soós Béla VII. oszt. „Szezei Molnár Albert élete s
 művei irodalmi szempontból“, jutalma a Jánosdeák László emlékére
 alapított összeg kamatjának fele, 5 frt, — 3. Juhász László VII.
 oszt. „A pokol, az Aeneis VI-ik s az Odyssea XI-ik könyvének alap-
 jáu, felfogás tekintetében“, jutalma a Jánosdeák László emlékére
 tett alapítvány kamatainak második fele, 5 frt, — 4. Soós Barua
 VIII-ik oszt. „Zrinyi és Gyöngyösy“ című irodalomtörténeti tanul-
 mánya; jutalma a Szabó Márton-féle alapítvány kamata, 5 frt, —
 5. Tóth Lajos VIII. oszt. „Márczius 15-ike“ című ódája s ugyan-
 annak Szezei Molnár Albertről írt tanulmánya; amannak jutalma
 a nt. Terhes Pál ur által e czélra gyűjtött 16 frtból 5 frt, emennek
 pedig a Fülep Béla emlékére tett 100 frt alapítvány egy évi kamata
 4 frt 50 kr. — 6. Soós Lajos VIII. oszt. Szezei-Molnár Albertről
 írt tanulmánya; jutalma a fentebb említett 16 frtból 4 frt. — 7.
 Varga István VIII. osztálybeli tanuló humoreszkje: „Nettike mégis
 az enyém lesz,“ mely 3 frttal jutalmaztatott.

A társulat ez évi működését két mozzanat teszi még nevezet-
 tessé. Ugyanis Kisfaludy Károly születésének 100-ik évfordulóján
 előadta színműirodalmunk megteremtőjének „A pártütők“ című
 vigjátékát Madarász Margit, Papszász Irén és Szabó Aranka kisasz-
 szonyok közreműködésével. Az előadás 148 frt 61 kr., tiszta jöve-
 delmet hozott a tanári nyugdíjintézetnek. S miként a közelmúlt
 években, ugy ez évben is rendezett az ifjusági énekkar közreműkö-
 désével egy hazafias ünnepélyt márczius 15-én, a megyeház nagy-
 termében. A nagyszámu iatelligens közönség előtt lefolyt ünnepély
 programja a következő:

I. Szakasz: 1. Enekkar. — 2. Elnöki megnyitó — 3. „Egy
 könyv olvasása közben“, Tompa Mihálytól Szavalja Záborszky Ist-
 ván. — 4. Részlet „A képző-művészet története“ című pályanyertes
 műből. Tóth Bélától. — 5. „Emlékezés“, költemény, Gaál Gusztáv-
 tól. — 6. Részlet „Szezei Molnár Albert élete és munkái“ című
 pályanyertes műből. Soós Bélától. — 7. „Hogysis volt csak?“ Szász
 Gerőtől. Szavalja Demeter István.

II. Szakasz: 1. Enekkar. — 2. „Visszaemlékezés a már-
 eziusi napokra,“ Kishonthy Ákostól. — 3. „Erdélyi riadó,“ Rud-
 nyánszky Gyulától. Szavalja Juhász László. — 4. „Hazaellenes moz-
 galmak a felvidéken 1848—49 ben“ Némethy Árpádtól. — 5. „Már-

ezius 15-ike,“ pályanyertes költemény Tóth Lajostól. — 6. „Rima-
 szombat szerepe a XVII—XVIII. század szabadságharczaiban, Szabó
 József tanártól. — 7. Enekkar.

Végül tiszteletteljes köteleességet teljesítünk, ha mindazoknak,
 kik anyagilag és szellemileg e társulatot ez évben is támogatták, e
 helyen köszönetünket nyilvánítjuk.

Vagyona tökesítve	150 frt — kr.
készpénzben	17 frt 63 kr.
	167 frt 63 kr.

b) Ifjusági gyámintézet.

A lefolyt isk. évben, az ifj. gyámintézetnek gymnasiumunkban
 való fennállása 14-ik évében, következő összegek folytak be annak
 nemes czéljára: az I. osztályban 57 tanulótól (60 közül) 6 frt 30 kr.,
 — a II. o. 32 t. (41 k.) 4 frt 10 kr., — a III-ik o. 34 t. (38 k.)
 4 frt 67 kr., — a IV. o. 23 t. (23 k.) 3 frt 77 kr., — az V o.
 17 t. (18 k.) 2 frt 10 kr., — a VI. o. 12 t. (16 k.) 2 frt 05 kr.,
 — a VII. o. 11 t. (12 k.) 2 frt 70 kr., — a VIII. o. 9 t. (9 k.)
 2 frt 56 kr., összesen 28 frt 25 kr., mely összeghez esatoltatott a
 mult isk. év 66 krnyi maradványa s vegyes bevételekből 1 frt. 59 kr.,
 a teljes bevétel tehát 30 frt 50 kr.

Ezen összeget a tanári kar következőleg osztotta meg: a gö-
 möri ev. ref. egyházmegye papi s tanári gyámoldójának 10 frt, az
 e. e. e. gyámintézetnek (annak 10. és 20. b. pontjai értelmében)
 7 frt 50 kr., a Leopoldianumra 1 frt, a budapesti prot. árvaháznak
 3 frt, a rózsnyói ker. ev. árvaháznak 3 frt, helybeli tanári nyugdíj-
 intézetünknek 5 frt 50 kr., postaköltségre s esetleg jövő évi szám-
 lára 50 kr. Összesen 30 frt 50 kr.

Vajha tanuló ifjuságunk, az iskola falai közt megkezdett ösvé-
 nyen haladva, az életben is erkölcsi köteleességének tekintendő anyagi
 helyzetéhez képest üdvös egyházi intézményeink iránt az aldozat-
 készség gyakorlását! Sárkány Imre, gy. i. elnök.

c) Ifjusági takarékpénztár.

Ezen üdvös intézmény 13 éve hogy fennáll, de sajnos, hogy
 nem birt oly szép eredményt feltüntetni, mint az előző évben, a
 menngyiben az összes betét 39 frt 12 kr. a mult évihez viszonyitva
 jóval kisebb és így arról tanuskodik, hogy a takarékosági hajlam
 tanuló ifjuságunknál nem fokozódott, hanem ténylegesen alább
 szállt. — Az első betét napja volt szept. 22., az utolsó máj. 22-ikén.

A legkisebb betét 3 kr, a legnagyobb 5 frt. — Az I-ső osztályból betett Simko Gusztáv 16 krt, Fáy Antal 20 krt, Nagy Lajos 38 krt, Ledniczky József 6 krt, Kern Jenő 28 krt, Szakal Miklós 20 krt, Soós József 22 krt, a II-dikből Weinfeld Ador 40 krt, Széplaky Gyula 1 frt 75 krt, Ziman Ede 25 krt. Szakal Kálmán 20 krt. a III-ikből Novék Béla 50 krt, az V-ikből Klaesko József 4 krt. a VI-ikből Diószeghi László 10 krt, Csapó János 46 krt, Mersits Lajos 14 krt, a VII-dikből Soós Béla 4 frt 80 krt, a VIII-ikből Soós Barna 2 frt, 40 krt, és az ifj. gyámegylet 19 frt 94 krt. Ezen itt részletezett összegek nagyobb részt az iv végével néhány kr. kamata mellett ki is adattak. Az intézmény lelkes, buzgó pénztárnoka volt Soós Béla VII-dik, ellenőre Csapó János VI-dik osztályu tanuló.
Polnis János, ifj. tkp. elnök.

X.

Tá p i n t é z e t.

A tápintézetbe a főgymnasium bármely rendes tanulója, bitfelekezeti különbség nélkül vétetik föl, ha a kellő díjat félvéneként az intézet gondnokánál előlegesen befizeti. Szegénysorsu, de szorgalmas és jó magaviseletű növendékek díjleengedésben is részesülhetnek, ami azonban csak az ebédre vonatkozhatik, ha eziránt hitteles vagyontalansági és az előző tanévről jó eredményt feltüntető iskolai bizonyítvánnyal ellátott kérvényeiket, főgymnasiumi igazgatóságunkhoz legkésőbb augusztus hó 15-ik napjáig beküldik. De hogy minél többen ily kedvezményben részesülhessenek, intézetünk évről-évre mindkét prot. felekezeti lelkes közönségünk s minden nemes tanügybaráthoz bizalommal fordul és pártfogását, áldozatkészségét a legnagyobb hálával fogadja. Örvedetes tény gyanánt ugyanis megemlíthetjük, hogy intézetünk ezen jótékony éltető fer-rása eddig még sohasem apadt ki. Mert nemcsak egyedül városunk, megyénk, de hazánk legtávolabb eső részeiben is találkozik számos pártfogó, ki meleg rokonszenvét ezen egyetlen egyesült prot. főgymnasium iránt épen ez által kimutatja, hogy jól szervezett tápintézetéről kegyesen megemlékszik és ezt gyakran évek hosszú során hathatósan segízi, gyámolítja.

Az ellátási díj egy teljes iskolai évre ebédért 26 frt, vacsoraért 16 frt és evőeszközök használatáért 40 kr, összesen tehát 42 frt 40 kr.

Ebédre kapnak a tanulók marhabuslevest, $\frac{3}{7}$ kgr. húst, külön sűrű ételt, ünnep és vasárnapokon sült marhahúst, egyszer túrós galuskát és $\frac{1}{4}$ kgr. naponta süttöt friss kenyeret; vacsorára pedig elegendő főzeléket, egyszer túrós galuskát, kétszer gulyáshúst, egyszer sült marhahúst és fejenként ismét $\frac{1}{4}$ kgr. kenyeret.

A tápintézetbe ez idén 64 tanuló vétetett föl, 8-al kevesebb mint az előző évben. Ezek közül csak kettő nem járt vacsorára, a többi ebédet és vacsorát is fogadott. Ebéddíjmentes volt 5 tanuló. 8 frtot fizetett egy, 10 frtot 4, 12 frtot 1, 16 frtot 7, 18 frtot 2 20 frtot 7; s így 27 tanulónak 354 frt engedtetett el.

A mult 1886/7-ik tanévben. kérvényezés alapján bejött 664 frt 77 kr, tápdíjakból 2485 frt 20 kr. Élelmezésre kiadatott 2487 frt 48 kr, vegyes 448 frt 36 kr.

A tápintézet jötevői közt különösen kiemelendő a helybeli takarékpénztár és a gömörmezei nép- és iparbank, az előbbi ugyanis 20 frttal, az utóbbi 10 frttal gyarapította alaptőkét. A kérvényezett összeghez jelentékenyebb adománnyal járult: Rimaszombat városa 6 frt. Dapsy Vilmos ő méltósága 5 frt. Fornét Jenő törvénytudós elnök ur 5 frt. Budapest főváros tanácsa 6 frt. Stihmer ur Budapesten 5 frt. Sárkány József ur Kis-Kőrösön 5 frt, báró Prónay Dezső egyetemes egyházfelügyelő ur 10 frt, Solymossy László ur Lozson 5 frt, Salgó-Tarján vasgyár 5 frt, dr. Senka Károly ur Kassán 5 frt, Nyiregyháza városa 5 frt, főt. Szász Domokos püspök ur 5 frt, Rombauer Emil ur 5 frt. — A Miklovics György-féle alapítvány kamataiból Szent-György napján, mint már több ízben, úgy ez idén is megvendégeltetett a tápintézeti ifjuság. Kálmán János és József derék mézárásaink a marhahúsunk kilóját mindig $31\frac{1}{2}$ kron számították az intézetnek, úgy szintén Molnár János helybeli sütőmester. a kenyérnek kilóját az egész éven át 9 kron szolgáltatva ki. — Mindazon lelkes jötevők, kik a szegényebb sorsú tanulók ezen valóban üdvös intézménye iránt szives áldozatkészségükkel anyai meleg részvétet tanusítanak, fogadják e helyütt is őszinte hálás köszönetünket.

Polnis János, tápintézeti gondnok.

XI.

Tanári nyugdíjintézet és seyélyző-egyesület.

A közoktatásügyi magas kormány még az 1883-ik évi XXX. törvényezikk meghozásakor ígéretet tett, miszerint a felekezeti tanárok nyugdíjaztatásáról is gondoskodni fog. — azonban ezen ígéretét bizonyára az ország sajnos pénzügyi helyzete folytán, mai napig sem válthatt be. Igazgató-választmányunk a tanári karral együtt ezelőtt $6\frac{1}{2}$ évvel allított fel iskolája körében tanári nyugdíjintézetet és a tanárok árvaít segélyező intézetet. Ezen alap javára az iskolai hatóság kezdettől fogva évenként minden tanár után 10 frtot, — minden rendes tanár 20 frt alapbefizetésen felül évenként szintén 10 frtot fizet. A folyó 1888 ik év elejétől fogva azonban igazgató-választmányunk minden tanár után évi 20 frtot rendelt e célra kiszolgáltatni, hogy a bár szerény, de mindinkább erősödő alaptö-

kének növekedését a magarészéről még inkább elősegélje. Hálás elismeréssel és köszönettel adózunk iskolánk előjáróságának ezen nagylelkű aldozatkészségeért.

A tanév folytán zsenge intézményünk iránt egyesek és testületek szép érdeklődést s aldozatkészséget tanusítottak. Vozári Gyula kartársunk nyugdíjintézetünk alapjának javára az általa kiadott „Gyöngy füzér” című művéből 10 példányt, 12 frt értékben, volt szíves felajánlani. Volt tanítványaink még az 1887-ik év aug. 18-án rendeztek egy tánezmulatságot, melynek 53 frtra menő tiszta jövedelmét alapunk növelésére adományozták, a felsőbb osztályok növendékei pedig éppen alkalomszerűleg Kisfaludy Károly „Pártütők” című színművét folyó évi február 18-án adták elő, a 148 frt 31 kr-ra menő tiszta jövedelem szintén nyugdíjintézetünk alapjához esatoltatott, — állandó jötevőnk a helybeli takarékpénztár ez évben is 50 frtot adományozott, — a gömörmezei ev. ref. egyházmegye publicatioból 2 frt 80 krt küldött, Kispál Mihály volt kartársunk egész évi befizetését az alapjára adományozta. Alaptőkénk tehat a rendes bevételeken felül 264 frt 11 kr., adománynyal is növekedett — azonban ezen szép bevételt leszállította. esőkenté az eltávozott másik két tanártársunk 3 éves befizetések visszatérítése. A módosított alapszabályok szerint az eltávozók befizetéseiket nem kapják ezentul vissza, hanem benmaradnak azon koczkázat fedezésére, mely ez alapot némely esetben, váratlan eset folytán terhelheti.

Fent elősorolt jötevőinknek egyenként és összesen iskolánk hálás köszönetét kifejezni e helyütt is kedves kötelességünknek ismerjük, — alapunk azonban még folyvást nagyon csekély (2614 frt) s így intézményünket ugy az egyesek, mint egyesületek további szíves pártfogásába ajánlani bátorkodunk. Hálás elismerésünket és köszönetünket fejezzük ki e helyütt Rimaszombat városa tisztelt tanácsa iránt is azon szíves nagylelkűségeért, hogy a színelőadás alkalmából a szokásos teremdíjből 23 frtot az alap javára visszatéríteni sziveskedett.

XII.

A tanuló ifjuság névsora.

I. osztály.

- 1 Ádám József, izr. Rimaszombat.
- 2 Asztalos Gyula, ev. ref. Heőpapi, Borsodmegye.
- 3 Básthy Lajos, ev. ref. Baraczi pusztá, Gömörmeze.
- 4 Batta Bertalan, ev. ref. Zádorfala, Gömörmeze.
- 5 Boczko János, ev. ág. Ispánmező, Gömörmeze.
- 6 Bodori Gyula, izr. Rimaszombat, Gömörmeze.
- 7 Borsodi Károly, ev. ág. Rimaszombat.
- 8 Bosko József, róm. kath. Ózd, Borsodmegye, kmődt.
- 9 Bottó János, ev. ág. Lukovistye, Gömörmeze.

- 10 Braun Gyula, izr. Dété, Gömörmeze.
- 11 Bugsch Aurél, ev. ág. Sztrázsa, Gömörmeze.
- 12 Büchler Gyula, izr. Füle, Nógrádmegye.
- 13 Czene Béla, ev. ref. Rimaszombat.
- 14 Drako Lajos, ev. ág. Lipcse, Zólyommeze.
- 15 Engler Lajos, ev. ág. Klenócz, Gömörmeze.
- 16 Fabriczius János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommeze.
- 17 Fábry Zoltán, ev. ág. Rimaszombat.
- 18 Fáy Antal, róm. kath. Serke, Gömörmeze.
- 19 Filo Arnold, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommeze.
- 20 Fővenyessy Béla, ev. ref. Sajó Velezd, Borsodmegye.
- 21 Gál János, ev. ref. Hanva, Gömörmeze.
- 22 Henyei László, ev. ref. Rimaszombat.
- 23 Holléczy Rezső, ev. ág. Lipcse, Zólyommeze.
- 24 Homolya Sámuel, ev. ág. Dúza, Gömörmeze.
- 25 Institorisz Audor, ev. ág. Rimaszombat.
- 26 Járosi Mihály, ev. ág. Tamásfala, Gömörmeze.
- 27 Kalchbrenner Hugó, ev. ág. Helpa, Gömörmeze.
- 28 Kaszper László, ev. ref. Rimaszombat.
- 29 Keresztessy Kálmán, ev. ref. Bácska, Zemplénmegye.
- 30 Kern Jenő, ev. ág. Rimaszombat, meghalt.
- 31 Koncsek Ferencz, ev. ág. Apátfala, Trencsénmegye.
- 32 Koncsek Károly, ev. ág. Apátfala, Trencsénmegye.
- 33 Kráner István, róm. kath. Tamásfala, Gömörmeze.
- 34 L-dniczki József, izr. Kokova, Gömörmeze.
- 35 Lojko Lajos, ev. ref. Rimaszombat.
- 36 Lusztig Sándor, izr. Feled, Gömörmeze.
- 37 Markoviczky Lajos, ev. ág. Markoviez, Turóczmegye.
- 38 Marcell Béla, ev. ág. Duna-Földvár, Tolnameze.
- 39 Marcell Gyula, ev. ág. Duna-Földvár, Tolnameze.
- 40 Medveczky Lajos, ev. ág. Zólyom, Zólyommeze.
- 41 Müller Béla, róm. kath. Rimaszombat.
- 42 Nagy Lajos, ev. ref. Nagy-Szalatna, Zólyommeze.
- 43 Neumaun Aladár, izr. Kokova, Gömörmeze.
- 44 Papp Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
- 45 Plauka István, ev. ág. Feled, Gömörmeze.
- 46 Rábely Miklós, róm. kath. Rimaszombat.
- 47 Ragályi József, ev. ref. Runya, Gömörmeze.
- 48 Repeczky Aladár, ev. ref. Oros, Szabolcsmegye.
- 49 Róth Gyula, ev. ref. Rimaszombat.
- 50 Simko Gusztáv, róm. kath. Rimaszombat.
- 51 Skrovina András, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommeze.
- 52 Soós József, ev. ref. Rimaszombat.
- 53 Stelkovits György, róm. kath. Alsó-Hangony, Gömörmeze.
- 54 Szakall Miklós, ev. ref. Molvány, Somogyemeze.
- 55 Sziogyártó Gyula, róm. kath. Tamásfala, Gömörmeze.
- 56 Tóth Kálmán, ev. ref. Nyír-Bogdány, Szabolcsmegye.
- 57 Török Kálmán, ev. ref. Pelsőcz, Gömörmeze.

- 58 Ugler András, ev. ág. Ragyócz, Nógrádmegye.
 59 Uthy Béla, róm. kath. Szentersébet, Hevesmegye.
 60 Volko Gyula, ev. ág. Pozsouny, Pozsonymegye.
 61 Wiesinger Frigyes, ev. ág. Nagy-Szombat, Pozsonymegye.
 62 Zibrin András, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
 63 **Magántanuló**: Gömörý Béla, ev. ág. Pohorella, Gömörmegye.
 64 „ Hevessy Béla, ev. ág. Füge, Gömörmegye.
 65 „ Kriston László, ev. ref. Pelsőcz, Gömörmegye.

II. osztály.

- 1 Angyal Sándor, izr., Rimaszombat.
 2 Botta Pál, róm. kath. Gottesberg, Poroszország.
 3 Csipka János, ev. ág. Kokova, Gömörmegye.
 4 Dickmann László, izr. Rimaszombat.
 5 Dráskóczy Gábor, ev. ág. Nasztraj, Gömörmegye.
 6 Duchon Sándor, ev. ág. Zelene, Nógrádmegye.
 7 Eichmüller Géza, ev. ág. Alsólaps, Szepesmegye.
 8 Fövenyessy Bertalan, ev. ref. Sajó-Velezd, Borsodmegye.
 9 Gelle Barna, ev. ref. Rimaszombat.
 10 Glauf Pál, ev. ág. Rimaszombat.
 11 Holics Béla, róm. kath. Zelene, Nógrádmegye.
 12 Horvátk Lajos, ev. ref. Putnok, Gömörmegye.
 13 Hubay Béla, ev. ref. Alsó Szuha, Gömörmegye.
 14 Hubay Kálmán, ev. ref. Rimaszombat.
 15 Kéler Gyula, Matheócz, Szepesmegye.
 16 Koós Mihály, ev. ref. Alsófatu, Gömörmegye.
 17 Kuchta Dániel, ev. ág. Tiszolez, Gömörmegye.
 18 Langhoffer Pál, ev. ág. Ispánmező, Gömörmegye.
 19 Heinrich Gyula, róm. kath. Tiszolez, Gömörmegye, kimaradt.
 20 Lenkey László, ev. ref. Rozsnyó, Gömörmegye.
 21 Liszka Károly, ev. ág. Rimaszombat.
 22 Mindszenti Kálmán, ev. ref. Rimaszombat.
 23 Nessel Alajos, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
 24 Neumann Mór, izr. Losoncz, Nógrádmegye.
 25 Percz Béla, ev. ref. Rimaszombat, kimaradt.
 26 Petrik László, ev. ág. Rimaszombat, kimaradt.
 27 Pongó Mihály, ev. ref. Runya, Gömörmegye.
 28 Pongó Zsigmond, ev. ref. Runya, Gömörmegye.
 29 Rátvay Imre, róm. kath. Rimaszombat, kimaradt.
 30 Seidner Mór, izr. Zlatnó, Nógrádmegye.
 31 Szakall Kálmán, ev. ref. Molvanyhid, Somogy megye.
 32 Széplaki Gyula, ev. ref. Rimaszombat.
 33 Szlopovszki Károly, ev. ág. Kokova, Gömörmegye.
 34 Takacs Dániel, ev. ág. Tiszolez, Gömörmegye.
 35 Tóth Bertalan, ev. ref. Serke, Gömörm.
 36 Vaczik Antal, róm. kath. Tiszolez, Gömörmegye, kimaradt.
 37 Vályi Sándor, ev. ref. Rimaszécs, Gömörmegye.

- 38 Weinfeld Andor, izr. Rimaszombat.
 39 Zatykó János, ev. ág. Czinóbánya, Nógrádmegye.
 40 Ziman Ede, ev. ág., Hrussó, Gömörmegye.
Magántanuló: Mersitz Géza, r. k. Nádasd, Borsodmegye.

III. osztály.

- 1 Barányi György, ev. ág. Rimaszombat.
 2 Báthory Andor, ev. ref. Rimaszombat.
 3 Bendik János, ev. ág. Szeleze, Gömörmegye.
 4 Benedek József, ev. ref. Tokaj, Zemplénmegye.
 5 Bodor Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
 6 Bodori József, izr. Rimaszombat.
 7 Braun Márton, izr. Dété, Gömörmegye.
 8 Bródi Andor, izr. Osgyán, Gömörmegye.
 9 Fáy Barnabás, róm. kath. Oldalfala, Gömörmegye.
 10 Hubay Miklós, ev. ref. Recske, Gömörmegye.
 11 Husek Gyula, róm. kath. Rimaszombat.
 12 Keszler István, róm. kath. Rimaszombat.
 13 Kohuth János, ev. ág. Szent-Márton, Túróczmegye.
 14 Komlósi Gyula, róm. kath. Rimaszombat.
 15 Kovács László, ev. ref. Imola, Gömörmegye.
 16 Krausz Sámuel, ev. ág. Vámos, Zólyommegye kmdt.
 17 Krémer Miksa, izr. Baczucho, Zólyommegye.
 18 Kuchta Gusztáv, ev. ág. Tiszolez, Gömörmegye.
 19 Lőrincz Károly, ev. ág. Jánosi, Gömörmegye.
 20 Marczell Kornél, ev. ág. Mohács, Baranyamegye.
 21 Markus Miksa, izr. Ispánmező, Gömörmegye.
 22 Medzichraczky János, ev. ág. Alsó-Kubin, Arvamegye.
 23 Novek Béla, róm. kath. Ujantálvölgy, Gömörmegye.
 24 Okolicsányi János, ev. ág. Ráhó, Gömörmegye.
 25 Osgyáni István, ev. ref. Rimaszombat.
 26 Révay Miklós, ev. ág. Trebosztó, Túróczmegye.
 27 Schweitzer Arthur, izr. Salgótarján, Nógrádmegye.
 28 Spanko Rudolf, ev. ág. Nyustya, Gömörmegye.
 29 Strajberger István, ev. ág. Marokháza, Nógrádmegye.
 30 Szabó Elemér, ev. ref. Rimaszombat.
 31 Szabó Lajos, ev. ref. Kemece, Szabolcsmegye.
 32 Szalagyi Egyed, ev. ág. Toporez, Szepesmegye.
 33 Török László, ev. ág. Rimabréz, Gömörmegye.
 34 Törköly László, ev. ág. Rimaszombat.
 35 Turni Ákos, róm. kath. Rimaszombat.
 36 Vajsza Dezső, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.*
 37 Vinis Vilmos, ev. ref. Rimaszombat.
 38 Zachar Gusztáv, ev. ág. Rimaszombat.

IV. osztály.

- 1 Asztalos Kálmán, ev. ref. Heves, Hevesmegye.
 2 Baksay József, ev. ref. Rimaszombat.

- 3 Blumenthal Ármín, izr. Rimabánya, Gömörmegye.
- 4 Borbás Béla, róm. kath. D.-Horváth. Borsodmegye.
- 5 Diószeghy Dezső, ev. ref. Kelemér, Gömörmegye.
- 6 Dobrik Bertalan, ev. ref. Perkupa, Abauj-Torna.
- 7 Farkas Géza, ev. ref. Dulháza, Gömörmegye.
- 8 Hirtenstein Fülöp, izr. Szepesvárallja, Szepesmegye.
- 9 Hozelitz Gyula, izr. Ny.-Zsámbokrét, Nyitra megye.
- 10 Katona István, ev. ref. Sőreg, Gömörmegye.
- 11 Kicska Antal, ev. ág. Klenócz, Gömörmegye.
- 12 Klein József, izr. Rábcsa, Arvamegye.
- 13 Krno Lodomér, ev. ág. Cserencsény, Gömörmegye.
- 14 Kosztra János, ev. ág. Rimaszombat.
- 15 Lengyel Iván, ev. ref. Rimaszombat.
- 16 Lukovics Dezső, róm. kath. N.-Rőcze, Gömörmegye.
- 17 Obrcziány János, ev. ág. Medzichradne, Arvamegye.
- 18 Pivko Vladimír, ev. ág., T.-Sz.Márton, Turóczmegye.
- 19 Puschman Frigyes, róm. kath., Badín, Zólyom megye.
- 20 Schweitzer Jenő, izr., Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
- 21 Szkaliczki Dezső, róm. kath., Nádasd, Borsodmegye.
- 22 Vincze István, ev. ág., Osgyán, Gömörmegye.
- 23 Wiesinger Károly, ev. ág., Bazin, Pozsony megye.

V. osztály.

- 1 Ablonczy Pál, ev. ref., Kelemér, Gömörmegye.
- 2 Alexy Gyula, ev. ág., Poltár, Nógrádmegye.
- 3 Bazovszki Lajos, ev. ág., Závadka, Nógrádmegye.
- 4 Dobrik Lajos, ev. ref., Szendrő, Borsodmegye.
- 5 Holub Bohumil, ev. ág., Nagyrőcze, Gömörmegye.
- 6 Klacsko József, róm. kath., Várgede, Gömörmegye.
- 7 Kohn Miksa, izr., Varbócz, Gömörmegye.
- 8 Konyha Lajos, ev. ref., Zubogy, Gömörmegye.
- 9 Kovács László, ev. ref., Rimaszombat.
- 10 Müller Lajos, róm. kath., Miskolez, Borsodmegye.
- 11 Paál Gyula, ev. ref., Dédes, Borsodmegye.
- 12 Plathy László, ev. ág., Kurtány, Nógrádmegye, meghalt.
- 13 Pollák János, róm. kath., Alsó-Kubin, Arvamegye.
- 14 Rusesin Béla, róm. kath., Kassa, Abauj-Torna.
- 15 Schweitzer Gyula, izr., Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
- 16 Szerényi Géza, ev. ág., Pelsőczardó, Gömörmegye.
- 17 Vinis Viktor, ev. ref., Rimaszombat.
- 18 Vitályos József, ev. ref., Alsó-Balog, Gömörmegye.

VI. osztály.

- 1 Baksay Dezső, ev. ref., Rimaszombat.
- 2 Csapó János, ev. ref., Rimaszombat.
- 3 Csesznok Pál, ev. ref., Rimaszombat.

- 4 Diószeghy László, ev. ref., Kelemér, Gömörmegye.
- 5 Glatler Miksa, izr., Pádár, Gömörmegye.
- 6 Glózer Rezső, róm. kath. Merény, Szepesmegye.
- 7 Hajso Gusztáv, ev. ág. Duzsa, Gömörmegye.
- 8 Horváth Kálmán, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
- 9 Hreska László, róm. kath. Rimaszombat.
- 10 Jaczko Pál, ev. ág. Poprad, Szepesmegye.
- 11 Király Mihály, ev. ág. Likér, Gömörmegye.
- 12 Kun László, ev. ref. Szirák, Nógrádmegye.
- 13 Mersitz Lajos, róm. kath. N.-Rőcze, Gömörmegye.
- 14 Pongó József, ev. ref. Runya, Gömörmegye.
- 15 Szabó László, ev. ref. Kemece, Szabolcsmegye.
- 16 Szomor Dezső, ev. ág. Rimaszombat.

VII. osztály.

- 1 Benyo Géza, ev. ref. Rimaszombat.
- 2 Demeter István, ev. ref. Bátka, Gömörmegye.
- 3 Dobsinszki Lajos, ev. ág. Derencsén, Gömörmegye.
- 4 Juhász László, ev. ref. Szalócz, Gömörmegye.
- 5 Kishonty Akos, róm. kath. Rimaszombat.
- 6 Némethy Árpád, ev. ág. Balassagyarmat, Nógrádmegye.
- 7 N. Moluár István, ev. ág. Osgyán, Gömörmegye.
- 8 Noga János, róm. kath. Rimaszombat.
- 9 Ranosztaj György, ev. ág. Alsó Kubin, Arvamegye.
- 10 Smidt Sándor, ev. ág. Lökösháza, Gömörmegye.
- 11 Soós Béla, ev. ref. Rimaszombat.
- 12 Szlávik Adám, ev. ág. Lubina, Nyitra megye.

VIII. osztály.

- 1 Gaál Gusztáv, ev. ág. Rimaszombat.
- 2 Kovács István, róm. kath. Várgede, Gömörmegye.
- 3 Prékopa Rezső, ev. ág. Ratkó, Gömörmegye.
- 4 Soós Barna, ev. ref. Rimaszombat.
- 5 Soós Lajos, ev. ref. Rimaszombat.
- 6 Tóth Béla, ev. ref. Rimaszombat.
- 7 Tóth Lajos, ev. ref. Runya, Gömörmegye.
- 8 Varga István, ev. ref. Rimaszombat.
- 9 Záborszky István, ev. ág. Síd, Gömörmegye.
- 10 **Magántanuló**: Zmeskal Barna, róm. kath. Sőreg, Gömör.

Oszta- ly	A tanulók száma										Vallása				Anyanyelv		Honossága		Szülők polg. állása		Életkora																		
	Beiratott	Ezek közül ismétlők	Bejegyzett magántanuló	Időközben kilépett	Meghalt	Vizsgálato nem tett	A tanév végével megmaradt	Ev. ref. vallá-u	Ágostai hi vallásu	Római katolikus	Mózes vallásu	Magyar	Német	Tót	Helybeli	Megyebeli	Más megyebeli	Önálló értelmiség	Önálló östermelők	Önálló ip.ros, kereskedő	Al ami v. községi tisztviselő	Magán tisztviselők	Munkás és személyes szolgálatot tevők	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20 vagy több	
I.	65	9	3	1	1	3	63	21	8	7	46	21	15	23	25	6	13	13	3	3	1	222	21	16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
II.	41	2	1	5	—	—	36	14	4	5	24	3	9	11	20	5	12	3	16	3	—	—	214	21	8	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III.	38	2	—	1	—	—	37	9	7	6	30	1	6	13	14	10	8	7	11	9	2	—	—	5	17	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV.	23	—	—	—	—	—	23	7	4	5	19	1	3	4	10	9	6	4	8	1	4	—	—	2	14	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.	18	3	—	—	—	2	17	7	4	4	15	1	3	5	4	7	6	4	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI.	16	2	—	—	—	—	16	7	4	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII.	12	1	—	—	—	—	12	4	4	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VIII.	10	1	—	—	—	—	10	5	3	2	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Össze- sen:	223	20	5	7	2	5	214	74	79	35	26	214	214	214	63	88	63	43	37	60	53	16	5	224	40	43	32	23	14	11	13	9	3	3	1	2	3	3	

XIV. Az intézet statisztikája.

XIV.

Az évi tanulásban tett előmenetel.

Mily eredményt tüntet fel?	osztályban a tanulók közül								Összesen	%
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.		
Minden tantárgyból . . jeles	8	2	1	2	1	—	—	1	15	7.04%
Minden tantárgyból legalább jó	10	7	5	7	2	2	6	2	41	19.25%
Minden tantárgyból legalább elégséges	20	15	21	9	8	8	4	6	91	42.72%
Egy tantárgyból . . elégtelen	5	7	4	2	—	3	2	—	23	10.79%
Két tantárgyból . . elégtelen	6	1	3	2	3	3	—	—	18	8.45%
Több tantárgyból . . elégtelen	10	4	3	1	1	—	—	—	19	8.92%
1888. június 27-ig nem vizsgázott	4	—	—	—	2	—	—	—	6	2.80%
Összesen	63	36	37	23	17	16	12	9	213	

XV.

Figyelmeztetés.

1. A javító és pótvizsgálatok a tanév megkezdése előtt aug. 28—30-ik napjain fognak megtartatni.

2. A jövő 1888/9. tanév szeptember 1-én veszi kezdetét, — a beiratások és felvételi vizsgák ideje szeptember 1—4 napjai. A tanítás szept. 5-én veszi kezdetét. A beírást és felvételt az igazgató a főgymnasium helyiségében az igazgatói irodában eszközli.

Minden tanuló első felvételre személyesen és rendszerint atyja, anyja vagy gyámja kíséretében tartozik az igazgatónál jelentkezni.

3. A magokat felvétetui óhajtok tartoznak bemutatni: az előző évről szóló rendes bizonyítványukat, és ha már 12 évesek, vagy ha azon kort haladták, védhímlő oltási bizonyítványt. Azon tanulók, kik ez utóbbi bizonyítványt felmutatni nem képesek, rendes tanulókul fel nem vehetők, illetőleg azok újra oltásáról a városi első fokú közegészségügyi tanács útján az igazgató a tanárikarral együtt intézkedni tartozik.

4. Azok, kik egy tantárgyból nyertek elégtelen osztályzatot, a feut első pont alatt kijelölt időben, egyszerű jelentkezés mellett, tehetnek javító vizsgálatot, — kiknek azonban két tantárgyból van

elégtelen osztályzatuk, azok csak azon esetben javíthatnak, ha erre főt. Czékus István ev. püspök ur engedélyét felmutatják. Kérvényeiket akár egyenesen nevezett püspök urhoz Rozsnyóra beküldhetik, akár előbb, még pedig augusztus hó 1-ig, iskolánk igazgatóságához beadhatják.

5. Egyik tanintézetből a másikba való átlépés rendesen csak az év kezdetén történhetik. Ekvözben más tanintézetből jövő tanuló a tanári testületek határozata alapján, csak a változtatás okainak igazolása mellett, vehető fel.

6. A tandíj 18 frt, melynek első fele a beiratáskor, másik fele pedig febr. 1-én fizetendő be az igazgatónál. Ugyancsak a beiratáskor fizet minden tanuló az ifjusági könyvtár használatáért 50 krt., az iskolai bizonyítványért pedig 1 frt 15 krt.

7. A tápdíj szintén előleges félévi részletekben az intézeti gondnoknál fizetendő le, ki a beiratás ideje alatt az igazgatói irodában eszközli a tápintézetbe való felvételt.

8. Kik a tan- vagy tápdíjnak részben vagy egészben való elengedéseért ohajtanak folyamodni, kérvényeiket szülőik adókönyvének mellékelése mellett legkésőbb augusztus 15-ig az igazgatónál adják be, az azontul beadott folyamodások figyelembe nem vehetők.

9. Minden nem protestans tanuló a vallástanból nyert előmenetelét igazolni tartozik, ellenkező esetben nem osztályozható s így iskolai bizonyítványra nem számíthat. — A róm. kath. tanulók a rendes tandíjon felül a hitoktatásért 5 frtot fizetnek az igazgatónál a köztandíjjal együtt, szintén előleges félévi részletekben.

10. Minden tanuló az évharmadok végén értesítőt kap, mely szorgalmát illetőleg előmenetelét és magaviseletét feltünteti. Ezen értesítő a szülék vagy azok helyettesei által aláírandó s az osztálytanárnak a kelettől számítva 30 nap alatt bemutatandó.

11. A t. szülőknak ajánljuk, hogy gyermekeik elhelyezésénél ovatosak legyenek, — s tanácsoljuk, hogy e részben magokat az igazgatónál tájékoztassák.